

Record of the

Kacenelenbogen Family

including

Mintz, Lurie, Teumim, Samuel

and Greenberg

---

by

MEYER ELLENBOGEN

Brooklyn, N. Y.

New York, 1937

Printed by

MOINESTER PUBLISHING CO.

1569 East New York Ave.

Brooklyn, N. Y.

Printed by

MOINESTER PUBLISHING CO.

1569 East New York Ave.

Brooklyn, N. Y.

FOREWORD

From an Essay by Dr. Frank Crane in the "American Magazine"

"Some people are better than others, all men are NOT EQUAL. Some are finer, higher, better bred, nobler than others.

"The world has always believed it, and what mankind has believed a thousand years, what it keeps on believing generation after generation must have some truth in it".

"Pure lies cannot live long; they must be well salted with truth to persist. Caste is ingrained in human thought. The superiority of a few is an ineradicable instinct . . . The Jews had their Levites, The Japanese their Samurai, the Romans their Patricians, the Egyptians their Hierarchy, feudal Europe its Lords and Dukes, the English their nobility, India her strict Castes. All nations their Royal families and Highborn magnificos, and every savage tribe its chieftains.

So there is a difference in folks as in cattle. Some are thoroughbred and some are scrubs. In the forest of humanity some trees are tallest . . .

What is real superiority ? . . . You must know the Superior one by these marks :

1. He is spiritual. What I mean is that his pleasures are more of the mind or spirit than of the body . . .

2. Simplicity : The Superior one likes simplicity. The vulgar crowd like finery. Do you love fine clothes,

new and expensive hats, shoes that cost twenty-five dollars, Jewelry and perfumes ? These tastes may not be evil. I do not say they are ; but common people have them . . .

If you take to loud neckties and luxury of all kinds, you are not alone, every servant girl and stable-boy shares your taste . . .

3. Service: The Superior ones like to serve, the common crowd like to be served . . .

4. The superior person is above his pleasures. He uses them. They do not lead him by the nose. If the love of Money, the passion of Love, or the fun of any sort of diversion, sweeps you away and controls you instead of you controlling it, that is the way of the herd, — they all do it — and you are common.

Can you put by a strong Desire, forego a cherished ambition, sternly deny yourself position, fame, money, Love, yes, even life itself, for the sake of a High Principle of an Idea, you are superior. You belong to the nobility . . .

That is what our forefathers did, and that is what they expected their children and children's children to do. They suffered for Judaism, parted with their possessions, even with life itself for their Ideas and Principles, and we are and should be proud of them and follow in their footsteps for generations to come.

To quote Edmund Burke : "People will not look forward to posterity who never look backward to their ancestors".

In the beginning of the fifteenth century, Rabbi Jechiel Luria in Elsas celebrated the marriage of his daughter to Rabbi Isaac from Katzenelnbogen in the province of Hesse-Nassau in Germany.

At about the same time they emigrated from those provinces on account of the constant persecution.

The father in law Rabbi Luria who settled in the city of Brest, under the Polish government, became the chief Rabbi of that town and died there about the year 1470.

His son-in-law Rabbi Isaac settled at Prague and his son Meyer who emigrated with him to Prague, went to the eminent institute of learning in the city of Padwa, (Italy), that was under the leadership of Rabbi Juda Mintz the levite.

Rabbi Mintz was also a fugitive from the city of Mainz in the year 1461, after the war between Adolf v. Nassau and Ditur v. Eizenberg, when the former attacked the city of Mainz and after conquering drove out all the Jews from the city.

Rabbi Meyer who was generally known by his native town, founder of the Katzenelnbogen family; became a diligent pupil of Rabbi Juda Mintz and married Hannah the daughter of Abraham Mintz the son of the said Juda Mintz. Rabbi Juda Mintz who lived to be over 100 years of age died in the year 1509.

His son Abraham inherited his position as Rabbi of Padwa and died in the year 1522.

His position as Rabbi of Padwa was inherited by his son in law Meyer Kacenelenbogen who was Rabbi for forty years, known also in the rabbinical world as "Maharam Padwa". He wrote a book known as "Responses". Maharam Padwa died in the year 1565. He left a son by the name of Samuel Yuda, who also inherited the established rabbinical position until 1597 when he died.

He left a son Saul who left his father's home after he was graduated from the Talmudical and the secular institutions of Padwa and went to Poland to continue the Study of the Torah, and settled at Brest where he became the son in law of a prominent man by the name of David Drucker.

About this time, Prince Nicholas Radziwill, surnamed the Black, who lived in the fifteenth century, desiring to do penance for the sins he had committed as a young man, undertook a pilgrimage to Rome in order to consult the Pope as to the best means for expiating his sins.

The Pope advised him to dismiss all his servants and to lead the life of a wandering beggar for a few years.

After the expiration of the period prescribed Radziwill found himself destitute and penniless in the city of Padwa, Italy. His appeal for help was heeded by nobody, and his story of being a Prince was received with scorn and ridicule. He finally decided to appeal to Samuel Juda Kacenelenbogen, Rabbi of Padwa. The latter received him with marked respect, treated him very kindly, and furnished him with ample means for returning to his native country in a manner befitting his high rank.

When the time for departure had come the Prince asked the Rabbi how he could repay him for his kindness. The Rabbi then gave him a picture of his son Saul, who years before had left for Poland, and asked the Prince to find the boy in one of the many Yeshivoth of that country.

The Prince did not forget the request. Upon his return to Poland, he visited every Yeshivoh in the land, until he finally discovered Saul in the Yeshivah of Brest-Litovsk. He was so captivated by the brilliance and depth of Saul's intellect that he took him to his castle, provided for all his wants, and supplied him with means for study and investigation. The noblemen who visited Radziwill's court marvelled at the wisdom and learning of the young Jew, and thus the fame of Saul spread throughout Poland.

When King Bathory died in 1586, the people of Poland were divided into two fractions : the Zamaikia and the Zborowskis. There were quite a number of candidates for the throne, but the contending parties could agree upon no one.

At that time, Polish law stipulated that the throne must not be unoccupied for any length of time, and in case the electors could not agree upon a candidate, an outsider should be appointed Rex-pro-tempore (temporary King). This honor was offered to Radziwill; but he refused, saying that there was a man who belonged to neither party, and who in wisdom and goodness was far superior to any one else he knew.

That man possessed only one very slight shortcoming, and if the Diet would make his selection unanimous, he (Radziwill) would acquaint it with his name.

Accordingly, Saul's name was solemnly proposed, and amid great enthusiasm and shouts of "Long Live King Saul", Saul was elected to this high office.

Historians disagree as to the length of his reign, some say he ruled one night only, others say a few days. All however are agreed that Saul succeeded in passing a number of very wise laws, and among them some that tended to ameliorate the condition of the Jews in Poland.

The name of "Wahl" was adopted, either because he was selected as King (The verb "Wählen" in German means "to select"); or because he had the privilege of selecting, or as some scholars of today believe, because he came from Italy that is also nicknamed "Weltch" or "Wloch". (Bibliagrophy : Jewish Encyclopedia ; Gedulath Saul by Edelman, 1854, London; Libshutz, Warsaw 1925).

Saul Wohl Kacenelnbogen being so well acquainted with the nobles and princes of the time and also well-known in the court of King Batory and Zigismund the third, gained their confidence in all matters. They trusted to him the management of their vast estates all over Poland.

He obtained from the kingdom many privileges, even the same as the Christian nobles, to be known as the servant of the King or his representative. No officer high or low had a right to molest him, only the King himself could decide any case against him, by whomsoever it might be brought.

That confidence gave him not only fame and respect but also great business and even monopolies such as the toll of bridges; manufacturing of beverages; salt quarries and fishing lakes.

It is estimated that his income amounted to about

800,000 Silver yearly (equal to the same amount in dollars in U. S. today).

The chronicles in the city of Brest attribute to his credit the building of a synagogue; a house of learning and a public bath-house. He also built a slaughter-house and nine stores in the market square, and left a sum of 20,000 Silver cash, the income of which should be spent for the support of the above institutions. His will stipulated also that from the income of his estate should be given to every boy or girl of the family at the time of his or her marriage. Namely: to a boy 50 Silver and to a girl 100 Silver.

In 1842 when the synagogue was destroyed by a decree of the Czar to make room for a fort, a tablet was discovered with the following inscription :

"Sir Saul, son of chief Rabbi Juda of Padwa,
"built this synagogue for women in honor of
"his pious and virtuous wife Deborah,
"daughter of . . . Drucker, in the month of
"Tevat (about January) in the year . . . .
"her home and house . . . . "

The dots indicate many letters were missing, as the wrecker did not care about the meaning of the tablet. But is was assembled and placed in the corridor of the new synagogue that was built afterwards in another part of the city.

The famous Professor Bershodsky, a great Russian and Polish Historian in the later years of the last century produced many documents from the Russian Archives concerning Saul Wohl, many original decrees favoring him with many Special privileges.

Many of those have been mentioned above. I will therefore reproduce one decree, concerning Saul Wahl's

personal status in the court of King Sigismund the third issued in the year 1588 or 1589. It reads as follows :

"We, King of Poland, having convinced ourselves "of the rare zeal and distinguished ability of Saul "Judich, (meaning the son of Juda, not as like some English writers translated that word to mean the Jew, but it is like Berkowich, Rabinowich, etc.) "do herewith "grant him a place among our ROYAL officials, and "that he may be assured of our favor for him, we ex- "empt him and his lands for the rest of his life from "subordination to the jurisdiction of any Castellan or "any Municipal Court, or of any court in our land of "whatever kind or rank it may be. So that if he is sum- "moned before the court of any Judge or district in any "manner whatsoever, be it great or small criminal or "civil, he is NOT obliged to appear and defend himself. "His goods may not be distrained, his estate not used as "security, and he himself can neither be arrested, nor "kept as prisoner. His refusal to appear before a judge "or to give bail shall in no way be punishable; he is "amenable to no law covering such cases. If a charge "be brought against him, his accusers, be they our "subjects or aliens, in any rank or calling whatsoever, "must appear to ourselves the King, and Saul Judich "shall be in honor bound to appear before us and "defend himself".

This Royal decree was communicated to all the princes, lords, voivodes, marshals, castellans, starostas and lower officials, in town and country and to the governors and courts of Poland.

He was the only Jew that was privileged to be adorned with a gold chain and some medals for distinc-

tion. These valuable objects he willed to be sold after his death and the proceeds distributed to the poor.

Legends are told about all great men, and Saul Wohl was no exception. The writers of the story of Saul Wahl, and there were a dozen of them, each give a different version of his career.

I will mention but one legend showing his piety and adherence to traditional Judaism that might be held as an example to posterity.

Saul Wahl was so prominent and welcome in the court of King Zigismund the third, that he acquired many enemies and jealous rivals, who would gain much by his degradation and downfall. They tried to find some fault in his behavior so that they could point out to the king the disloyalty, and the lack of gratitude of his Jew friend.

At last they found an opportunity by which they could greatly embarass Saul Wahl, and at the same time degrade him in the eyes of the king, and weaken his friendship in the court of Sigismund the third .

It happened after the death of the queen when Zigismund expressed a desire to marry again. These individuals advised him that Saul Wahl has an unmarried daughter, that she was educated, very beautiful and refined and that she would be an honor to any Royal family. They said that after all, she was the daughter of a king of Poland, although king for a short while, but a king's daughter, and that it would be very appropriate to ask Saul Wahl for her hand and make her his queen.

While this agitation was going on, one of Soul Wahl's friends divulged the secret to him and told him to act. Saul Wahl hearing this, went at once to the Rabbi of Brest named Zalmon Shor, who happened to

be a widower at that time, and told him to marry his daughter as quickly as possible. The Rabbi, although an old man, could not refuse his friend and married her immediately. So Saul stopped the wicked plans of his enemies.

Nobody can guarantee the truth of this story, but the question still remains, Why did Saul Wahl give his beautiful young daughter to marry an old man, although a Rabbi. He was a descendant of Rabbis for many generations, all his children were Rabbis or married to Rabbis, he was so rich and prominent he could certainly find a suitable match for his daughter. But this is the fact. Hence this legend. (Bibliography: Gedulath Saul: London 1854, Warsaw 1925.

Of his descendants a large number settled in England, some of them attaining exceptionally high positions, including among them were two chief Rabbis, Rev. Hart Lyon and his son Rev. Solomon Hirshfield, an eccleriostical assessor, Dayon A. L. Barnett, a Lord Chancellor, Lord Hershel, a peer and member of a conservative administration, Lord Pirbright, two Lord Mayors, Sir Benjamin Phillips and his son, Sir George Fandel Phillips, Several members of Parliament, Sir Julious Goldamid, Sir Samuel Montague, Wm. Stwart, M. Samuel, Mr. Herbert Samuel, Mr. H. S. Samuel, two Countesses: the Countess of Roseberg and the Countess Ozkney, besides hosts of other exalted personages.

In 1853 a Russian Agent called on Bunford Samuel of London, eldest son of Samuel Samuel, asking if he could produce certain deeds to Real Estate in Brest (Russia) which the government contemplated buying. But Bunford had destroyed all the Saul Wahl papers in

his possessions a few weeks before, because he said he was tired of keeping such old nasty documents.

This legend distinctly conveys an ethical lesson. The ceaseless persecution of the Jew's throughout the centuries, their wandering from town to town, from country to country, from continent to continent, have lasted 2000 years, and how manny dropped by the wayside? How many hundreds of thousands were slaughtered, murdered, burned at the stake ? How many children were dragged from their parents bosoms to be baptized in church after their parents were killed. (1)

Yet they were parted with the triple crown placed upon their heads by ancient sages: The crown of Royalty, the crown of the Law (Torah) and the crown of a good name. Learning and fair name was indisputably theirs, therefore the first, the Royal Crown never seemed more resplendent than when worn in Exile.

The glory of a Jewish king of the exile to herald the realization of the Messianic Ideal. So it happens that many a family in Poland, Germany, England and the United States of America still cherishes the memory of Saul Wahl the king.

Many Rabbis Learned in the Law were his descendants and proudly mention their connection, however distant, with Saul Wahl.

The memory of his deeds perpetuates itself in respectable Jewish homes, where grandmothers on quiet-Sabbath afternoon tell of them as they show in confirmation the seal on cains to an awestruck progeny.

These crowns Israel loves on his head. If the crown of Royalty is legendary then the more emphatic-

---

(1) See Responses Maharam Padwa, ch. 57.

ally have the other two historical and ethical value. The crown of royalty has slipped from us but the crown of a good name and especially the crown of the Law (Torah) are ours to keep and bequeath to our children and our children's children unto the latest generation. (Bibliography: Samuel Family including Kacenelnbogen family by Joseph Bunford Samuel, Philadelphia, Pa., 1912. B. P. Liponcott C.).

Saul Wahl Kacenelenbogen was born about 1540 and died in the year 1622 or 1617. He had six sons and five daughters, all of whom were Rabbis and leaders in Israel. They kept Yeshivoths that produced great men of learning, and Rabbis in many communities in Russia, Poland, Germany and Austria.

The oldest son Meyer was Rabbi in Brest, lived to the age of 83 years, left many responses in print and manuscript. His wife was the daughter of Phineas Horwitz, brother in law of Moses Iserles (Remoo).

Rabbi Meyer also had six sons and four daughters as enumerated in the Hebrew text.

One of the sons was Moses Rabbi of Chelmo, who died about the year 1645. His wife was Sera, daughter of a leader and chief of council in the city of Pasen, called Sir Benish Posnan.

Another son by the name of Nachum chief Rabbi of Slutzk, died about 1655. (According to some critical authors Rabbi Nachum was a son in law of Rabbi Meyer the husband of Meyer's daughter Deborah).

One of his (Rabbi Meyer's) daughters named Bella was married to Jones Teumim Rabbi of Horodna and Mitz, the author of the famous book "Kikoyoin De-Yonah" (The gourd of Jona"). He died in the year of 1669.

Rabbi Moses of Chelmo had four sons and one daughter. The oldest son Saul, Rabbi at Brody, Chelmo and last at Pinchow, where he died in the year 1692.

Rabbi Saul of Pinchow had four sons and one daughter. One of his sons was Moses Rabbi of Schwabach in the vicinity of Ansbuch, he died in the year of 1735.

Rabbi Moses of Ausbuch had four sons and two daughters one of his sons was Naftali Hirsh Rabbi at Heidelberg province of Pfaltz and Manheim, died there about the year 1778.

He had a son Meyer Kacenelenbogen in Lublin who married Hanale a great great grand daughter of Jonas Teumim mentioned above. The accurate descent is enumerated in the Hebrew text.

They had a son by the name of Nathan.

They had a son by the name of Akiba, born 1790, died 1858. His son Nathan born 1824 died in Jerusalem 1896. His wife was Sheba, died in Lublin 1911. They had two sons and one daughter.

1) Juda Leib at Pinchow, died 1934.
2) Etil Rosenberg, died in Lublin 1914.
3) Hyman Solomon, died in Lublin 1920.

The latters wife was Matil, daughter of Avigdor Gromb of Poland, died 1934. They had six sons and three daughters :

Meyer, Joseph, Akiba, Elias, Malka in New York and Jonos, Israel, Sarah, Chana in Lublin.

All those sons above mentioned had the surname Kacenelenbogen, and those in America had shortened it to read K. Ellenbogen or Kacen Ellenbogen.

Rabbi Nahum, Rabbi of Slutzk, son, or son-in-law of Meyer Kacenelenbogen Rabbi at Brest, mentioned above, died in the year 1655, he had a son by the name of Nathan Rabbi at Mezrich and died in Jerusalem 1689.

He left a son David Rabbi at Kotzk, died 1711.

He left a son Nahum Semiatich.

His son was Isaac Ksemrowich.

His son was Wolf Pastesher.

His son was Meyer Pastesher Greenberg.

His son was Hirsh Chaskel Wladowa, died 1888.

His sons were: Meyer, Nahum, Wolf, Greenberg.

Meyers children were :

Nachuma, Isaac, Reizel, Sims in Poland

Malka, Rebecca, Brucha, Matil, Beile in New York.

Malke was my wife, she died in New York, April, 17th, 1917.

My children : Louis, Nathan, Harry, Kate Goldstein, Anita Hoffman, Rose Eiten, Mabel Breitman and Alice Meister.

To quote Edmund Burke: "People will not look forward to posterity who never look backward to their ancestors."

AARON LURIE, from ELSAS

Son

JEHIEL LURIE, Rabbi BREST .... —1490

Daughter

Wife of

ISAAC of KATZENELENBOGEN, Hesse-Nassau

Son

MEYER KACENELENBOGEN, Rabbi at PADUA

MEYER KACENELENBOGEN, Rabbi at BREST

Son or Son-in-Law

NAHUM, Rabbi SLUTZK .... —1655

Son

NATHAN, Mezrich Jerusalem .... —1689

Son

DAVID, Rabbi at KOTZK .... —1711

Son

NAHUM, Semiatich

Son

ISAAC, Ksemkowich

Son

WOOLF, Pastesher

Son

MEYER, Pastesher

GREENBERG

Son

HIRSH CHASKEL G'g, Wlodawa .... —1888

Sons

MEYER, NAHUM, WOOLF GREENBERG

Children of Meyer .... —1894

Sima, Rivka, Brucha, Matel

Huma, Beila, Reisel, Isaac, MALKA

ELIEZER LEVITE, Refugee from MAINZ ...... —1462

Son

JUDA MINZ, Rabbi at PADUA .... 1408—1509

Son

ABRAHAM, Rabbi at PADUA .... 1441—1522

Daughter

HANNAH, wife of .... —1564

MEYER KACENELENBOGEN, known as

M'A'R'A'M PADUA, Rabbi at PADUA .. 1478—1565

Son

SAMUEL JUDA KACENELENBOGEN

Rabbi at PADUA 1520—1597

Son

SAUL WAHL K'N, Rabbi at BREST .... —1622

Known as King of Poland over one night .. —1587

Son

MEYER K'N, Rabbi BREST .... —1631

Son

MOSES K'N, Rabbi CHOLM

Son

SAUL K'N, Rabbi PINCHOW .... —1691

Son

MOSES K'N, Rabbi ANSBUCH .... 1670—1733

Son

NAFTALI HIRSH K'N, Rabbi MANHEIM .... —1768

Son

MEYER KACENELENBOGEN, Lublin

Son

NATHAN KACENELENBOGEN, Lublin

Son

AKIBA K'N, Lublin .... 1790—1858

Son

NATHAN MORDEHAI K'N, Jerusalem .. 1824—1896

Children

HAYM SOLOMON LUBLIN. LEIB PINCHOW

1848—1920 1856—1933

ETIL ROZENBERG, Lublin .... —1916

Children of Salomon

Jona, Izrael, Hannah, Sarah: Lublin

MEYER, Joseph, Akiba, Elija, Malka: New York

Married 1884

Scrutinized, Revised, Compiled and Edited by

MEYER KACEN ELLENBOGEN,

November 1935—5696

Brooklyn, N. Y.

חבל הכסף

אחרים מחידותי שנדפסו בהמארגען זשורנאל

כאחים נולדנו וכאחות נחשבנו
תאומים מבטן עלי תבל באנו
מפוזר ומפורד כל ימי חיינו
יושבות אנחנו אל עבר פנינו.
אם אחת חסרנו
בין עולי רגל לא היינו
ואם שנינו חסרנו
אל התיבה לא עברנו
הראשון עם האחרון עת ממצרים יצא
בשנים האחרונים דרך לו מצא
שתים עשרה כמונו במדבר מצאנ'
עד אשר בן התיכון הירדן העבירנו
ועתה קח לך את שלשת התיכונים
תשמח את לבך והסוד יצא לנבונים.

אם תיסק שמים שם אני,
ואם תציע תחום הנני,
בי מלכים מלכו — כצדיק כרשע,
בי שופטים שפטו—אם עברו ונענשו,
ואם תחלקוני לא נגרע מערכנו
כי מדה ומספר אחד לשנינו
חוק ומקום נתן לנו
שלא לשנות את תפקידנו
רק באחת האחרון השיג גבולי
ולקחתי גם אני את מקומו בשבילי
דרשו וחקרו בלב אמת ובתמים
ותמצאו את חידתי בקרב הימים.

בדד בארמוני בראש תלול גבוה
אשקטה במכוני כנגיד ושוע
סביבי מעין חתום מימיו יפכו
הרוחצים את בשרי וגופי יזכו
מוקף מסביב בבריח ודלתים
גם אנשי חיל שלשים ושתים
ואם גוי רך יתהפך כחומר
מכתי אנושה בדברים ואומר.
ואם בחושך מושבי אחד מחמשה
חוצי שנונים יהרגו שלשה
מי אני, מה חיי ומה כוחי כי רב
הנחש השיאני כי ישוך באף

עבדים עשרה לאב אחד אנחנו
מנטלים מנשאים יסעו גם יחנו
מעלה ומטה קובצים וקומצים
קדם ואחור שורקים וחורקים
גדולים וקטנים להמשיל להחבירה
נדים ונעים כדלת תיסוב על צירה
פתוח נפתח לאלם ולחולם חלום
סגולה לעם עולם לילה ויום
מסמרות נטועים ווי העמודים
כוכבים מזהירים נקודים וברודים
וכשאנו לעצמנו אין לנו כל יתרון
רק לעבוד ולשרת ולמלא החסרון
ומבלעדינו עוד אחד נכה רגלים
ינוח וינוע וחייו אינם חיים
לכן עלינו ישען ואז גם לו יש יתרון
אם תדעו שמותינו תגידו הפתרון.

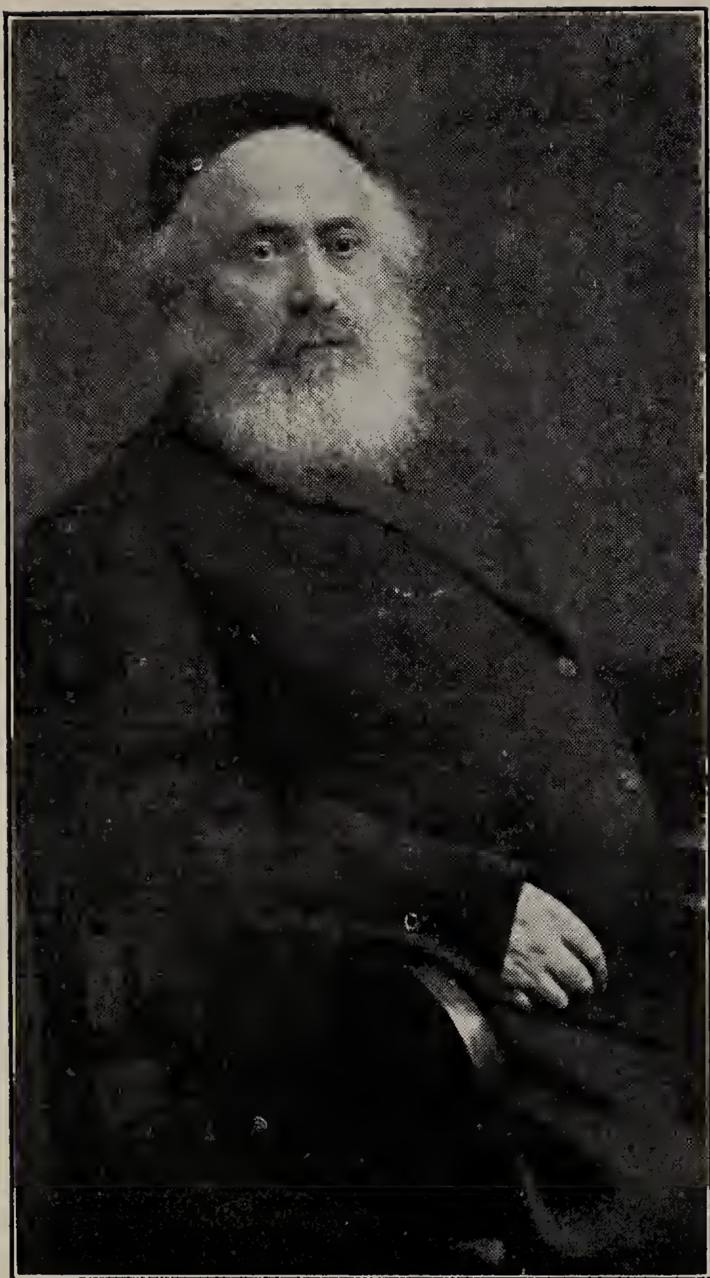
מצבת אשתי ז"ל מלכה בת ר' מאיר

מלאכי מרום מר יבכיון
בכבי שחק יילילו יהמיון
הגה והי תדמע כל עין
עודה באבה במבחר שנותיה
למנוחות הלכה ותעזוב אחריה
לאנחות ולצוחות בעל נעוריה
עם שלשת בניה וחמש בנותיה
נאוה כתרצה יפה כלבנה
ביתה פתוח ליתום ואלמנה
ותהי לדל תקוה עזרה בצרה
ידה שלחה לאביון וכסות בקרה
גדול שברנו הוסרה העטרה
יומה בא פתאום נבכה נקונן
נשמתה סתר בצל שדי תתלונן.

מלכה בת ר' מאיר גרינבערג מוולאדאווע

נפטרה כ"ה ניסן תרע"ז

מצבת אמי ז"ל, נפטרה ו' ניסן תרצ"ב

מקרוב ומרחוק ינהרו המונים
אלמנות יתומים ראשים אדונים
טובת לב נדמתה מבכים מקוננים
יקרת רוח נקטפה מטפחים ועונים
לאנחות עזבתם **בת** שש ושמונים
רבים עתה יאנחו לעזרה אנה פונים
אבלים בנות שלש, וששה בנים בונים
בעירנו תושבים ומעבר לים חונים
יגידו חסדה וצדקתה עשרת מונים
גמול מפעלותיה במרום שם נכונים
דור לדור יספר מופת לאחרונים
זכותה לבניה יזכור אדון האדונים

מצבת אבי ז"ל בלובלין תרפ"א

חיים במתתם צדיקים נקראו
שלו נעליכם טרם תקרובו טרם תגעו
מה רבה חסידתו צדקתו פרושתו
בנוי צדיקים מושבו שם תורתו אמנתו
רבים יבכו מי יתן לנו תמורתו
נתן ונשא באמונה בצדק כל עניניו
נטע אל חי צוה אחריו לבניו
מדרכי צנועים לא סר עד יום שיבתו
זכרו לברכה וד' הוא נחלתו
קדושתו אף צדקתו נצח
עלינו בניו ובנותיו יגין

אשר כתבתי להרות על אבני מצבותם

מצבת אשת המהר"ם מפדווא

אל קנה את-חנה — לגוח במעונה
נשמתה הן חנה — לימין אל-אביה
גבר חכם בעוז — אל דורו היה עוז
מהר"ר אברהם אז — כינויו אבי"ה
אישה מהר"ר מאיר — מפאדובה השר
לכל-תבל מאיר — ישמור אותו אל יה
סוף אדר נקברה — ופרט אל-היצירה
אשה כי חוברה — לימין אל **אביה** — לפרט שכ"ד.

מצבת המהר"ם מפדווא

לבשו שמים קדרות — בכל-לבם אל ודתם
ושקים שמו כסותם — טוב שמו מן שמן טוב, ריש
על-פטירת גאון וצדיק — גלותא, **מאיר** ואיש תם
יסוד עולם שר וחותם — בעשרה בשבט חלף
השלמים המכירים — שנה **שכה** נפטר תם.

מצבת אשת הרב שמואל יודא קאצנעלנבויגין

אשת חיל כאביגיל — היא אוגל(ה
יום גם ליל אל-אל לבה — י' ירח זיו פנה (הזיו)
עין העדה ולהעודה — ויהי בכזיב נרה (כבה)
מהר"ר יודא גבר(א רבא) — פרט **דש"ן** הרק . . .
ראש הגולה ה(יה בעלה) — על עשת שן . . .

מצבת שמואל יודא בן המהר"ם פדווא

(1521-1597, שנ"ז-רפ"א)

מה-תחזה עובר, אין זה קבר
רק הוא למלבוש חור כרפס ותכלת
ארגז אשר הושם פקדון שם
ובכן אני אליו אבן זוחלת
הוא גוף אדר לבש נשיא חובש
מעם ומנהיגם תחת ממשלת
טובו בתפארה כתר תורה
חכם וחכמתו בלתי נגבלת
גאון לישראל רב **כשמואל**
יודא לקצנאילנבוגן, שלשלת
הרב אשר נודע כלכל דרדע

מאיר בשמי מרום להב גחלת
עדות לשבטי יה ולוויניציאה
ובכל פני תבל דתו רוכלת
נפטר שנת **נשבה** שש ניסן בה
נפשו בגן עדן כבוד נוחלת
יבכו בני עולם על שר צלם
כי הם כמו אלה עלה נובלת
אף זה בשר קדשו אם פה שרשו
חלקת שדה קרקע אינה נגזלת
כי יום מיוחד בו גואל יבא
תקום ותתבשם נטף ושחלת.

אליעזר הלוי נגרש ממינץ רכ"ב, 1462 יחיאל לוריא, אב"ד דק"ק בריסק . ה' ר"ל . . . . חתן אליעזר
בנו
יהודא מינץ אב"ד פדווא, קס"ח-רס"ט, 1408-1509 חתנו חתנו בנו
בנו יצחק קצנעלנבויגין אליעזר שרענציל אבהם לוריא
אברהם אב"ד פדווא, ר"א-רפ"ב, 1441-1522 בתו בנו
בתו בנו רינה מלכה יחיאל לוריא קלונימוס הברקשטיין
חנה — שכ"ד, 1564 אשת . . . . . מאיר, מהר"ם פדווא, ר"מ-שכ"ה אשת בנו בתו
בנם ישראל איסרליש, שכ"ח שלמה לוריא (מהרש"ל), אשתו . . . . . ליפקא
שמואל יודא קצנעלנבויגין, אשתו אונלא שנ"ד דוד דרוקער בניו חתנו לובלין, של"ד
בנם רפ"א—שנ"ז בתו משה (הרמ"א), אהרן אפרים פישל אבד"ק בריסק זכרי' פו"מ בפוזן
שאול וואהל קצנעלנבויגין, בריסק, שפ"ב-1622, אשתו דבורה פנחס סג"ל הורוויץ בעל מרים אחותם בנו בנו
בנם בתם צבי הירש נשיא אה"ק בנימין ביינוש פו"מ בפוזן
מאיר קצנעלנבויגין, אב"ד בריסק, שצ"א—1631 . . . . . . אשתו הינדא בנו בנו
בניהם אפרים פישל אבד"ק לוקבא זכריה הנביא
משה, אבד"ק חעלמא. נחום, אבד"ק סלוצק (1). ביילא אשת יונה תאומים במ"ס קקיון דיונה בתו בנו
בנו אבד"ק מיץ, תכ"ט—1669 יוטא אשת הרב בקראקא . . . . . ארי' ליב הגדול
שאול קצנעלנבויגין אבד"ק פינטשוב, תנ"א, 1691 בנו בתם
בנו יחזקאל יהושיע פייוויל תאומים, בעלה של . . . . . פעריל או רבקה
משה קצנעלנבויגין אבד"ק אנשבוה, תצ"ה בנו אבד"ק פרעמיסלא, 1728
1670—1733 אריה ליב אבד"ק קרעשוב
בנו בנו יוסף תאומים אבד"ק לובלין (1) נחום אבד"ק סלוצק, תט"ו, ב"ר מאיר קע"ב
נפתלי הירש קצנעלנבויגין אבד"ק מנהיים, תקפ"ח בנו חיים יונה תאומים בנו נתן נטע אבד"ק מעזריטש ומ"כ ירושלים, תמ"ט
בנו בתו בנו דוד אבד"ק קאצק תע"ו
מאיר חריף קצנעלנבויגין, לובלין, בעל של . הנהלי בנו מנחם נחום סעמיאטיש
בנו בנו יצחק קסימראוויץ
הרב המופלג נטע, קע"ב, בלובלין בנו זאב וואלף פאסטישעער
בנו בנו מאיר גרינבערג
הרב המופלג עקיבא, קע"ב, לובלין, תק"ז—תרי"ח, אשתו חנה, תרל"ד יעקב וויזענפעלד בניו
בניהם בתו אהרן, ביינוש, סיני נחום, אפרים פישל, צבי יחזקאל שם אשתו חנא
סימע, רייזיל, מאטיל, לאה, נתן נטע מרדכי, תקפ"ד—תרנ"ו, מ"כ בירושלים, אשתו . . שבע רחמה בני צבי יחזקאל
בני נתן נטע מאיר, נחום, וולאדאווקע, זאב וואלף לודמיר
יהודה ליב פינטשוב, עטיל ראזענבערג, בני מאיר
חיים שלמה לובלין, אשתו מאטיל בת אביגדור גראמב, הארארלע נחמה, רייזיל, סימע, יצחק, וואלדאווע
בניהם
שרה, חנה, יונה, ישראל, לובלין, אליה, מלכה, עקיבא, יוסף אבינדור, יצחק מאיר, אשתו . . . . מלכה, ביילא, רבקה, מאטיל, ברכה, ניו יארק

משפחת אשכנזי בלובלין

מרת בונה בת המר"ם פדווא הנ"ל, אשת הרב מו"ה יעקב במו"ה משה הלוי (שו"ת סי' מ"ז).

להם נולדה בת: אשת הרב מו"ה אפרים נפתלי אבד"ק לודמיר, נפטר א' כ"ה תמוז שפ"ב.

להם שני בנים: א) יעקב אב"ד בריסק ולובלין, שם אשתו דבורה בת ה' ר' מאיר וואהל אבד"ק בריסק. מנ"כ בלובלין שנת ת"ד, מצבתו בקורות היהודים בלובלין, דף 39.

ב) שמואל אליעזר אבד"ק לודמיר.

לר' יעקב הנ"ל אבד"ק בריסק ולובלין, נולד הגאון מו"ה אברהם יושע העשיל נודע: הגאון רבי ר' העשיל, נפטר כ' תשרי, תכ"ד, בקראקא.

אשתו הראשונה היתה בת הקצין ר' משה לייזערס בריסק.

אשתו השניה היתה מרת דינה בת הר' יהודא בהשר שאול וואהל, והיא ילדה לו שתי בנות, שם האחת קריינדיל, והשנית העסא ד"ק דף 98.

להגאון הר' ר' העשיל נולד מאשתו הראשונה, הג' הר' ר' שאול חתן ר' הג' הר' ר' אריה ליב אבד"ק קראקא בן זכריה הנביא, נפטר י"ז אייר תס"ז.

בנו: הרב הג' ר' ארי' ליב מאמסטערדאם.

בתו: נייטשי אשת הרב הקצין מו"ה משה מזאלקאווי.

בנם: הרב משולם זלמן אבד"ק פאמארין, נפטר בן י"ז שנים. והניח אשתו מעברת, ובנה הנולד נקרא על שם אביו משולם זלמן אשכנזי.

בנם: משולם זלמן אשכנזי אבד"ק לובלין שבע עשרה שנה, ונפטר א' דר"ח אייר תר"ג, מצבתו לקורות היהודים בלובלין דף 98.

בניו: א) מרדכי זאב אשכנזי אבד"ק קעמפנא.

ב) הג' ר' יהושיע העשיל אשכנזי אד"ק לובלין משנת תרי"ג עד שנת תרכ"ז, מצבתו לקורות היהודים בלובלין דף 128.

ויותר מהמה קורא יקר ראה בקנטרוס „ניר לדוד" הנספח לספר גדולת שאול, ואשר יצא לאור מחדש בשנת תרפ"ז מהרב ליב ליפשיץ נ"י, ווארשא.

ובכן אדמה כי יצאתי ידי חובתי לתת שם ושארית לאבותי ואבות אבותי הקדושים אשר בארץ המה ואשר שמם וזכרם חרותים על לוח לבני וחקוקים במוח עצמותינו למען ידע דור אחרון בנים יולדו זרע קודש מחצבתם מקבת בור מעין טהור נקרו ויאתיו להיות לשם ולתפארת למצוא חן וחסד בעיני אלהים ואדם.

וליתר שאת ויקר עלינו ועל בנינו לתאר ולהציג לפנינו חיי הדורות אלה שעברו בימיהם ימי הבינים, הרדופות הנגישות והגרושים שסבלו בימי חושך ואפלה צרה ומצוקה אלה אשר נרדפו על צוארם וכל שר שוטר ומושל עשה ביהודי ארץ מושבו כטוב בעיניו והיו לשלל לבוז ולמשיסה בכל עת וזמן. כחפץ המושל. ספריהם עלו על המוקד, כספם זהבם ורכושם בזזו ומלאו אמתחות המלכים וחצריהם או היה לשלל לכהני הדת השלטת אשר יתפארו כי להם ורק להם מורשה תורת החסד וברחמים. וגם רבים מהם אשר קדשו שם שמים לעיני העמים נהרגו נשחטו ונשרפו חיים וכבודם לאחר לא נתנו רק שם אלקי ישראל על שפתם כל עוד נשמתם באפם ובעת הרעה הזאת אבותינו ואבות אבותינו עמדו על משמרתם להגדיל תורה ולהאדירה, יסדו ותפשו ישיבות הרבו תלמידים, אשר נפזרו ונפוצו בכל ארצות פזוריהם להורות ולדין דבר ד' זו הלכה בכל מושבותיהם. ספריהם וכתבי ידיהם נשארו לנס עמים ימלאו בתי ספריות אשר לכל עם ולשון. תלא כל עט לעלות בכתב שעבר עליהם ואשר סבלו, גופם נתנו למכים ולחייהם למורטים. והמה בצדקתם עמדו ועל כל גל וגל שעבר עליהם הרכינו את ראשם ולא מעדו קרסיליהם. ואני תפילה יואל אלקי ויחזק ויאמץ לב בנינו אחרינו ללכת בכל דרכיו לשמור מצוותיו תורותיו וחקותיו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

והשני, מו"ה דוד. הם עזבו ארץ מולדתם וילכו לגור בארץ ענגלאנד, ושם גדלו והצליחו ועלו למעלה למעלה.

הגביר הנכבד כה"ר משה הוליד את הנכבד המפורסם כה"ר שמואל (ס. מ. סאמועל). אשתו היתה הגברת אסתר בת הקצין פו"מ יהושיע לוי כהן אבי הגברת חנה אשת הנכבד המפורסם נתן ראטהשילד, ואבי הגברת הצנועה יהודית אשת השר הצדיק משה מאנטיפיורי.

בנו השני הוא כהר"ה דוד (מ. סאמועל דענים). אשתו מרים היתה בת אחיו שמואל הנ"ל במצותו ופקידתו ועל הוצאותיו הוציא הרב צבי עדעלמאן את הספר גדולת שאול לאור, בשנת תרי"ד.

בנו השלישי הוא הגביר הנכבד כהר"ר אורי פייביש (פיליפ סאמועל). אשתו היתה יוליא אחות השר הרוזן כהר"ר יצחק אריה סג"ל גאלדשמיד. אשתו השניה היתה פהיבא איזראעל.

בנו הרביעי הוא כהר"ר פנחס (פינעסס סעמועל).

בתו הראשונה היתה חנה אשת זעליג (סאלאמאן קאהען) בן יהושיע לוי כהן הנ"ל. אשר המפ' פו"מ דוד זלמן (אלדערמאן דייוויד סאלאמאן) היה חתנם.

בתו השניה היתה אסתר אשת הפרנס ומנהיג כהר"ר שמעון בכהר"ר דוד.

והשלישית היתה מרת רבקה אשת אלפרעד פיליפס.

הגביר האלוף כהר"ר שמואל הנ"ל הוליד את הנכבד גרשון (דזשארדזש סאמועל) סופר ומזכיר בבית הציר לממלכת בריטאניא בקאנסטאנטינאפעל ואח"כ בוויען, וגם בנות נשיאות לנכבדי העיר הזאת.

האלוף הנכבד כהר"ר פנחס הנ"ל הוליד את יוחנן (דזשאן סאמועל), ואת שרה אשת אייזיק כהן.

מלבד אלה הנזכרים המה בניהם ובנותיהם ומיוצאי חלציהם התחתנו ובאו בברית הנשואין עם משפחת ראטשילד, מאנטיפיורי, כהן, גאלדשמיד, העומדים לנס ולתפארת באנגליא, מהם נשיאים וראשים לוקחים חבל בהנהגת המדינה בארץ ובחוץ לארץ ונקראו בשמותם על אדמות על שם אביהם שמואל ובלע"ז סעמועל. והאחרון הכי נכבד הוא שהיה לארד מעיאר בלונדון.

הר׳ מו״ה מאיר הוליד את נחמה, את רייזיל, את יצחק, ואת סימע בוולאדאווע, ואת רבקה ואת מאטיל ואת ברכה ואתביילא ואת מלכה בניו יארק.

הבת מלכה היתה אשתי ומתה כ״ה ניסן תרע״ז, אפריל 17טען, 1917.

ועתה בוא וראה קורא יקר איך נשתלשלו ונתגלגלו בני משפחת קאצנעלנבויגין, ואחרי אשר הסתעפו ושלחו פארותיהם דור אחר דור ממדינה למדינה וממלכה לממלכה במשך ארבע מאות שנה, הנה אחרי חמשה עשר דורות, יוצאי חלציהם פגשו, נתלכדו ונסתבכו ענבי הגפן בענבי הגפן ובאו ונתקשרו בברית החותן והנשיאון, ואני הכותב ואשתי ז״ל הננו יוצאים מאב זקן אחד הג׳ הרב ר׳ מאיר קאצנעלנ-בויגין שילד את הרב ר׳ משה מחעלמא שהיה זקן אבותי, ואת הרב ר׳ נחום שהיה זקן אבות אשתי ז״ל.

משפחת סעמועל בלונדון ענגלאנד

הרב המה״ג מו״ה יעקב בעל „נחלת יעקב״ (נפטר תנ״ז) בהגאון מו״ה שאול קע״ב אבד״ק פינשטשוב הנ״ל, הוליד שלשה בנים. א) הג׳ מו״ה פנחס אבד״ק לבוב.

ב) הג׳ מו״ה הירשל אפטער פו״מ בק״ק קאליש, נפ׳ תמ״ד.

ג) הר׳ הגביר הנדיב מ׳ שמואל פרנס ומ׳ בק״ק פוזנא, נפטר תס״ח.

הרב הג׳ מו״ה הירשל אפטער הנ״ל הוליד את הרב מו״ה אליהו. אשתו היתה בת דודו (אחי אביו) הפו״מ מו״ה שמואל הנ״ל, נפטר לערך תס״ד.

הרב הג׳ ר׳ אליה הנ״ל הוליד הרבני מו״ה יוסף בפוזנא, נפטר לערך תצ״ז.

הרב ר׳ יוסף הנ״ל הוליד את הר׳ המפורסם מו״ה שמואל, מת בחייו שנת תקי״ג, והר׳ המפ׳ מו״ה אליעזר, מת בשנת תק״ן. והוא נפטר בשנת תקי״ט.

הרבני המפורסם מו״ה שמואל הנ״ל, הוליד ארבעה בנים ובנות בעיר קראטשין.

הראשון היה הגביר הנכבד מו״ה משה, נולד תק״ב„ סעפט. 20, 1742, נפטר ז״ך חשון תקצ״ב.

הושענה רבה תקע"ה ונפטר כ"ד אייר תרכ"ו, לוחם מלחמות ד' נגד צוררי ישראל בספריו בשפת אשכנז. 1) „אייןווארט צור צייט" בשנת 1848. 2) „לעלעוועל קאמפף פיר רעכט אונד ווארהייט אונד דיא יודען פיינדע". היה תושב עיר לבוב והרב הגאון מו"ה יוסף שאול נאטנזאן אחים עליו בהספדו וקרא עליו המאמר: מאיר רמון מצא תוכו אבל וקליפתו זרק.

מצבתו נמצא בספר „מצבת קדש" נקרא „בית יעקב" לעמ־בערג 1889. עיין בסוף ספר „דעת קדושים" שמואל בר"י ווינער פעטערבורג תרנ"ז.

הרב המופלג זאב וואלף הנ"ל הוליד גם כן בן שני בשם מאיר מתושבי ואלופי עיר מעזריטש, הראשון אשר ספח את הכונוי גרינ־בערג למשפחתו וליוצאי חלציו. הוא הוליד חמשה בנים.

א) הרב הגאון ר' יצחק אהרן בעל מחבר ספר „פירושת יצחק אהרן" על שיר השירים, נדפס בירושלים בשנת תרל"ד, ושם יאמר כי חבר פירושים וחידושים על הירושלמי, והתוספתא ; הספרא והספרי ; על הזוהר והתקונים, על ספר הבהיר וספר יצירה, והמה בכתובים וכל מי שירצה להדפים יבוא ואמכור אותם בזול. כי אפס כסף.

הוא היה חתן הרב נתן נטע אבד"ק בילגורייא.

ב) הגאון הרב סיני נחום חתן ר' אביש קאלאטשער. בתו היתה אשת הר' העשיל לעמבערגער בוולאדאווע.

ג) הר' אברהם פישל חתן משה איטשי גאלדרייך, מלובלין.

ד) הר' בנימין ביינוש חתן הר' שרגא פייוויל מגריידיץ.

בנו האלוף סיני נחום מלובלין, הוליד בן, הרב החכם השלם מאיר אשר גרינבערג שליט"א. היה ט"ז שנים אבד"ק עווערעט מאסס. ובשנת תרצ"ו העתיק אהלו לעבוד משמרת הקודש בעיר ראקסבורי מאסס., באמריקה.

ה) האלוף הר' צבי יחזקאל גרינבערג מוולאדוואקא ז"ל (חתן הגביר האלוף ר' שמואל ז"ל). שם אשתו חנה ז"ל.

הנגיד המופלג מו"ה צבי יחזקאל הוליד את זאב וואלף בלודמיר. מאיר, ונחום בוולאדאווקי.

ושני בנות שרה זעלדא אפעלדמאן בליביוונא, ואת רייזעל בבריסק אשת נפתלי פערניק.

2) הג' מו"ה אריה ליב תאומים אבד"ק בראדי מ"ס גור אריה, אילת אהבים, ויעלת חן.

וכפי שנמסר לי מאבי זקני הר' נתן נטע היה להג' הר' יוסף תאומים הנ"ל בן בשם חיים יונה תאומים. והסבה אשר שמו לא נזכר הוא: שמת כבן שתסר או שבסר ולא הניח אחריו בנים רק בת אחת בשם הנהלי אשר נשאת להר' המופלג מו"ה מאיר קאצינעלנ־בויגין בן הר' הגאון נפתלי הירש קצ"ב אבד"ק מערטיגאל והמדינה ואח"כ בק"ק הײדעלבערג אחי הג' מו"ה פנחס אבד"ק לייפניק והג' מו"ה אליעזר אבד"ק אוגני והמדינה כנזכר לעיל במשפחת קאצנעלנבויגין, והר' ר' מאיר הוליד את הר' ר' נטע והוא הוליד את הר' עקיבא אשר הוליד את הר' נתן נטע הוא אבי זקני ז"ל הנ"ל.

משפחת גרינבערג אשר ממעי קאצנעלנבויגין יצאו.

הרב הג' ר' מאיר קאצנעלנבויגין אבד"ק בריסק בן השר ר' שאול וואהל הוליד בן בשם נחום אבד"ק סלוצק. ולפי דברי גדולת שאול תרפ"ז דף ע"ד, ועיר תהלה דף 152. הוא היה חתן הג' ר' מאיר הנ"ל איש דבורה, והוא הוליד את הג' מו"ה נתן נטע אבד"ק מעזריטש. ומ"כ בירושלים ה"א תמ"ט.

והוא הוליד את הרב הג' מוה"ר דוד אבד"ק קאצק נפטר ה' תע"ו.

והוא הוליד את הרב החריף מו"ה מנחם נחום מסעמיאטיש.

והוא הוליד את המופלג המפורסם מו"ה בנימין ביינוש והגביר המ"פ מו"ה יצחק קסימראוויץ.

המופלג המפורסם הר' בנימין ביינוש הוליד את הרב המופלג מו"ה יהודא אבד"ק וויסאקי דליטא, והרב המופלג מו"ה יצחק קסימראוויץ הוליד את המופלג זאב וואלף פאסטישעהר במעזריטש.

הרב המופלג זאב וואלף פאסטישערר הוליד את הרב החריף ארוש (אהרן) מינץ נפטר במעזריטש שנת תקצ"א.

ובספר „אבל יחיד" ווארשא תקצ"ד, להרב דובעריש פלאהם נמצא הספר עליו. הוא היה אבי הרב הגדול אלכסנדר זיסקינד מינץ בק"ק בראדי מוזכר לטוב ולשבח בספר אוצר טוב שנת תרל"ט, מאת שמואל דוד לוצאטי ז"ל.

והוא היה אבי „הגביר החכם הכולל מוה"ר מאיר מינץ נולד

מוהר"ר אריה ליב אבד"ק קראקא הנודע בשם דער הויכער רבי ר' ליב, הוא חבר והוציא לאור ספר „תקע שופר משמיע קול" ברעסלא תע"ט. (דעת קדושים 95). יחס חותנו הג' ר' ליב הגדול תמצא למעלה במשפחת לוריא.

4) הרב הג' מו"ה יעקב תאומים מכונה שולהוף.

5) שרה אשת הרב מרדכי בה"ג הרבי ר' העשיל.

6) עדעל **אשת הג' ר' אבינדור קרא אב"ד דק"ק אפטא** וקוסטנטין וגלוגא.

7) אשת הקצין והטפסר ישראל משה יוסף גארדאן.

להגאון מו"ה יהושע פייוויל תאומים הנ"ל נולדו שלשה בנים ובת אחת.

1) הרב הג' ר' אריה ליב אבד"ק קרעשוב.

2) הג' מו"ה חיים יונה תאומים אבד"ק פרעמיסלא צולץ וברעסלא. מ"ס „עלה דיונה", „קונטרס דר' חיים יונה".

3) הג' מו"ה יוסף יאסקי תאומים אבד"ק קראקא, הוא הוליד אתהרב שמואל אשר הוליד את הר' ר' מאיר מ"מ ודרשן חבר ספר ברכת יוסף, ואליהו רבא (זאלקאווא תק"מ), והוא הוליד את הג' הר' יוסף בעל פרי מגדים, ראש יוסף, פורת יוסף, גינת ורדים, נועם מגדים, המגיד, מדקדק ובקי בחכמת שפת עבר. (עיין הקדמתו לס' פרי מגדים.

4) חיה אשת הגמו"ה שלמה אבד"ק פינטשוב בעל מח"ס „יקהל שלמה".

להג' הר' ארי' ליב תאומים אבד"ק קרעשוב נולדו שני בנים.

1) הר' ר' (חיים) יוסף תאומים אבד"ק אסטראווצי, ואח"כ בפוזנא ואח"כ בלובלין ושם מ"כ. מצבתו לקורות היהודים בלובלין. הוא היה חתן הג' מו"ה נתן נטע אבד"ק טורבין.

2) ר' דוד קורות ימי חייו וזמן פטירתו לא נדע.

להגאון מו"ה יוסף תאומים אבד"ק לובלין נולדו שני בנים.

1) הג' מו"ה שאול פייוויל תאומים אבד"ק אסטראווצי על כסא אביו, אבי הג' ר' אריה ליב ז"ל. ואבי הג' ר' ברוך פרענקעל תאומים מ"ס „ברוך טעם", „עטרת חכמים", אבד"ק ווישניצא, ואח"כ בק"ק לייפניק, נפטר ז' תמוז תקפ"ח, ושם מ"כ. חותן הגאון האדמו"ר ר' חיים האלבערשטאם מצאנז זצ"ל.

מקאוולא, את השם קאצנעלנבויגין להראשון ואת השם שאפירא להאחרון.

מפני שהיה לו קבלה ומסורה מאבותיו שהוא יצא מחלצי הר"ן שאפירא בעל מגלה עמוקות, ומזרע הר' רבי ר' העשיל שהיה מזרע מהר"ם פדווא. ואמנם כן שרבי רבי יהושוע העשיל היה בן ר' יעקב איש דבורה בת הג' ר' מאיר וואהל קאצנעלנבויגין. והוא גם הוא, הר' רבי ר' העשיל נשא לאשה בזווגו השני את דינא בת הר' יהודא בן הג' השר ר' שאול וואהל קאצנעלנבויגין ז"ל. לכן נקרא הרב מסטעפין ז"ל הנ"ל בשם קאצנעלנבויגין שהיה נכד הרב מאוסטילא ז"ל. וכן חתם א"ע הרב מאוסטילא בשנת תקע"ח בהסכמתו לספר זכרון טוב על ספר עין יעקב שנדפס בהרובשוב ע"ש וְּפ מ"ה הק' יוסף בהרב המפורסם בן איש חי איש אלקים אב"ד מסחיזש והגלי' זצקלה"ה קאצנעלנבויגין (מזכרת לגדולי אוסטראה, ביבער, תרס"ז בערדיטשוב). והרב האחרון מסטעפין לא הניח אחריו כי אם בת יחידה.

משפחת תאומים אשר באו במסורת הברית והנשואין למשפחת קאצנעלנבויגין.

הראשון היה הרב הגאון מוהר"ר יונה במה"ר ישעי' תאומים מגזע רש"י ז"ל. היה אבד"ק הארארני ואח"כ בק"ק מיץ. חבר ספר קקיון דיונה על הש"ס, נתן הסכמתו על כמה ספרי דרוש והוראה משנת ת"ד עד שנת תכ"ו (דעת קדושים 90) נפטר במיץ בשנת תכ"ט, בן נ"ג שנים (1669), הוא היה חתן הג' ר' מאיר קאצנעלנ-בויגין בן הר' השר ר' שאול וואהל. ושם אשתו בילא (כנ"ל).

להרב הגאון ר' יונה תאומים מ"ם קקיון דיונה נולדו ארבעה בנים ושלשה בנות.

1) הרב הג' מו"ה ישראל תאומים.

2) הרב הג' מו"ה יצחק מאיר תאומים פרענקעל אבד"ק זאלקאווא, סלוצק, פינסק, הוציא לאור העין יעקב עם כל המפרשים באמ"ד בשם „כתנות אור".

3) הרב הג' ר' יהושע פייוויל תאומים אבד"ק פערמיסלא והגליל בע"ם פנים מסבירות. אשתו מרת פעריל היתה בת הג'

ובוא וראה איך הנשר הגדול גדל הכנפים החריף הבקי הגאון המושלם, אשר לגודל חכמתו ותבונתו אין חקר. וגם אני הכותב היה ממעריציו, איך הוא שגה ברואה ובספרו הגדול „סדר טהרות" מסכת כלים, יתיחס א"ע להמהר"ם פדווא. וכאשר נוכח לדעת כי הוציא מידו דבר שאינו מתוקן. והרבה דורות יותר מכדי הכיל הזמן שבינו לבין המהר"ם פדווא. התראה ותיקן את כתב היחוס בספר השני „מסכת אהלות", וקצר המצע ודילג בין זכרי' לזכרי'. אך גם בזה לא יצא ידי חובת האמת: כי הוא יתן להג' ר' משה מחעלמא בן בשם זכרי' הנקרא זכרי' הנביא. וזה נגד הידוע ומפרסים, שהגאון ר' זכרי' היה בן הג' ר' בנימין בינוש פו"מ בפוזן שהיה חותן הג' הר' משה מחעלמא. והג' ר' זכרי' הזה היה גיסו של הר' משה מחעלמא. (אנשי שם בובער 243. כלילת יופי דעמביצער דף פ"ב. שה"ג החדש).

גם כן מצאתי בהקדמת „באר יצחק" ווינן תרנ"ו. שמונה ומספר גדולת אבותיו ואבות אבותיו עד הראשון ר' פייוויל וואהל, ואת זה האחרון יתן לבן הר' השר שאול וואהל. וגם זה נגד כל ספרי היחוס אשר נמצאים בימינו, ואלה המחברים עמלו דרשו וחקרו היטב ע"ד בני הר' השר שאול וואהל, ואין ביניהם אף אחד אשר יזכיר השם פייוויל בין בני השר שאול וואהל. אמנם מצאתי אחד קדוש בשם פייוויל שהיה חתן ר' מאיר וואהלש בעל פעסיא בת השר שאול וואהל.

ועד כמה היה יקר וחשוב השם קאצנעלנבויגין בעיני הדורות שלפנינו יאיר שני פרטים אשר שמעתי מאנשי אמת ועל עדותם יש לסמוך בלי ספק.

האחד הוא האלוף ר' משה קאצנעלנבויגין בניו יארק, אחד ממיסדי היברו פובלישינג קאמפ. פה, אשר שמע מפי אמו, אשר היתה בזמן ההוא: וזה דבריו הרב הגאון אבד"ק ווילנא ר' שאול קאצנעלנ-בויגין כבד ונתן לדורון את השם קאצנעלנבויגין לאחד מתלמידיו אשר אהב מאוד ביום חתונתו ושמחת לבו.

והשנית אשר ספר לי הישיש ר' יצחק ערליך מוולאדאוואו והוא כעת חי אתנו פה כבן תשעים כה לחי, אשר שמע מפי האדמו"ר ר' מאיר חיים קאצנעלנבויגין מסטעפין אשר אבי זקנו הרב הג' ר' מרדכי מנעסהיז נתן למנחה לשני בניו הרב מאוסטילא והרב

ר׳ אברהם אבד״ק וואידיסלאוו. ואחי הרב ר׳ פנחס אליהו אבד״ק פילץ, בני הרב ר׳ יוסף ראטענבערג אחי הרב מגור מ״ם חידושי הרי״ם. אמי ז״ל נפטרה ו׳ ניסן שנת תרצ״ב.

בנם השני היה החסיד המופלג יהודא ליב נפטר כ״ו אדר תרצ״ג בפינטשוב, בתו היחידה חנה היא אשת ר׳ אברהם ווראד־לאווסקי בפינטשוב שליט״א.

בתם מרת עטיל אשת ר׳ יוסף בן דודה ר׳ יצחק ראזינבערג הנ״ל נפטרה בלובלין כ״ג אלול תרע״ד.

בניהם הבכור עקיבא ז״ל, נפטר באבי ימיו והניח אחריו שני בנים בווארשא. בנם אלטר מת במלחמת רוסיא ויאפאניא. ואשר חיים עמנו היום בלובלין הם יצחק, ויעקב שלי״טא, ושתי בנות מלכה, וחוה שליט״א.

לאבי ואמי ז״ל נולדו ששה בנים ושלש בנות: יונה, ישראל, חנה אשת יצחק גאלדשטיין, ושרה אשת שלמה אייזנער בלובלין. ויצחק מאיר, יוסף אביגדור, עקיבא, מלכה אשת משה בלומענשטאק ואליהו בניו יארק. המה קצרו שמותיהם ומכונים עלינבויגין.

דברים אחדים הנוגעים להג׳ הרב נחום אבד״ק סלוצק.

בס׳ דעת קדושים דף 89, 90, מונה את הרב הזה בין בני הר׳ מאיר קע״ב אבד״ק בריסק בן השר ר׳ שאול וואהל ז״ל.

ובספר עיר תהלה דף 152, בהערת הרב יוסף לעווענשטיין, הוא מונה הרב הר׳ נחום הנ״ל היותו איש דבורה הנ״ל. לפי דבריו לא היה להג׳ ר׳ מאיר בן בשם נחום, אך הוא היה חתן ר׳ מאיר הנ״ל, וכן הוא בג״ש תרפ״ז דף ע״ד.

ולפלא כי להאשה הזאת מרת דבורה היו הרבה קופצין ולא די לה בשתי אלה והנה קם החכם הבקי ביוחסין ר׳ מרדכי ווייטץ בקאליש מתנבא כי היא היתה אשת הג״מ נפתלי הירץ גינצבורג ואחריו החרה החזיק הרב י״ל ליפשיץ (אבות עטרה לבנים דפקנ״ה) וגם יחזיק השערתו מסיפור אגדה ע״ד הרבי ר׳ העשיל ושכח מאמר הידוע „אין מקשין על האגדה ואין משיבין מן האגדה״.

ואמנם הוא לא היה אחד אשר יתאמץ לתלות א״ע באילן הגדול המהר״ם מפדווא. כי נמצא רבים וגדולים המקשרים חבל בחבל נימא בנימא ומטפסים ועולים בכל יגיעם ועמלם להסתפח במשפחת וואהל או קאצנעלנבויגין.

ד) הרב הקצין מו"ה שלמה זלמן קע"ב, נפטר תצ"ג בק"ק פיורדא. (ג"ש).
בתו בילא, רחל שרה. (ג"ש). אחת מהנח היתה אשת הג"מ דוד בהג' מו"ה ארי' ליב אבד"ק דעסא וע"כ יקרא בתשובתו בס' אור הישר את הגאונים מו"ה אליעזר ואחיו מו"ה נפתלי הירש בשם „גיסי".

דור עשירי והלאה

עד כאן ערבתי מפי סופרים וספרים שונים ובפרט מספר דעת קדושים, פעטערבורג תרנ"ז—ח. מכאן ואילך מסורה וקבלה היא, אשר קבלתי מפי אבי זקני החסיד המופלג נתן נטע מרדכי ז"ל, אשר קבל מאביו המופלג עקיבא ז"ל בלובלין. ואלה דבריו: להגאון מו"ה נפתלי הירש קאצנעלנבויגין הנ"ל, אבד"ק היידעלבערג, ומדינת פפאלץ (הקדמת ספר שער נפתלי) היה בן ושמו מאיר. נולד ערך שנת תפ"ה ונודע בשם ר' מאיר חריף, ואשתו היתה מרת הנהלי בת הגאון ר' חיים יונה תאומים, בן הג' ר' יוסף תאומים. (ראה יחוסו להלן במשפחת תאומים).
להם נולד בן לערך שנת תקכ"ה בשם נטע שהיה גיסו של הג' ר' ברוך תאומים במ"ם ברוך טעם ועוד על הש"ס. הוליד בן בשם עקיבא ערך שנת תק"ן. נפטר ערך שנת תרי"ח.
אשתו היתה מרת חנה נפטרה ערך שנת תרל"ד.
הם הולידו את סימא אשת יצחק ראדינבערג, את רייזעל אשת א. צעדערבוים, את מאטיל אשת אלימלך שטאקלאד, את לאה אשת צבי הירש זינגער, ואת החסיד המופלג הר' נתן מרדכי ז"ל, הוא אבי זקני מורי ורבי נולד ערך שנת תקפ"ד ונפטר י"ז כסלו שנת תרנ"ו ומ"כ בירושלים.
אשתו היתה מרת שבע רחמה בת הישיש ר' יעקב ווינענפעלד מזאקילקאוו, נפטרה בלובלין ב' מרחשון תרע"א.
להם נולדו שני בנים ובת אחת, הראשון הוא אבי ז"ל החסיד המופלג ר' חיים שלמה, נולד ערך שנת תר"ח ונפטר י' אלול תר"פ.
אשתו היא אמי ז"ל, היתה מאטיל בת ר' אביגדור גראמב מהאראדלי, חותן הר' ר' ישראל ראטענבערג שהיה אחי וחותן הרב

שלו שנדפסו עם שו"ת אביו ואחיו בפפד"ם תרי"ז, (אוה"ם לבן יעקב) נפטר תקכ"א (דדו"ד לעוונשטיין).

אשתו היתה בת הג' מו"ה גבריאל במוהרי"ל מקראקא אב"ד דק"ק עלקוש, פראג מיץ ניקלשבערג בהג' מו"ה יהודא ליב עלקעלוש מקראקא, בהג"מ חיים, בהג"מ סיניי, בהג"מ בצלאל אחי מהר"ל מפראג. (מגילת יוחסין של מהר"ל).

ב) הגאון מו"ה אליעזר אבד"ק באמבערג ומדינת עלזאס הסכים על ספר חמש שטות להרמב"ן דפוס זאלצבאך תקכ"ב; ועיים חכמת שלמה שנדפס שם תקמ"ב; השאיר כ"י חדושים על התלמוד, ושו"ת שלו נדפסו עם שו"ת אביו ואחיו בפפד"ם בשנת תרי"ז, ובספר אור הישר דף י"ז תשובה ממנו מן י"א חשון תקכ"ז לאחיו הג' מו"ה נפתלי הירש ושם חתם אליעזר זעירא חופ"ק העגנווי והמדינה. אשתו היתה בת הג' מו"ה שמואל הילמן אבד"ק מיץ במו"ה ישראל האלפפרין אב"ד בקראטשין בן ר' אליעזר ליפמאן האלפרין, בן ר' משה האלפרין מבריסק דליטא, במוהר"ר זבולון אליעזר ז"ל האלפרין בע"ס זכרון משה. (האסיף תרמ"ו דף 401).

ג) הגאון מו"ה נפתלי הירש קע"ב אב"ד דק"ק היידעל-בערג ומדינת פפאלץ (הק' ס' שער נפתלי), הוא הוציא לאור בהאמ-בורג ספר תולדות אדם חדושי יבמות להרמב"ן עם הסכם אביו ז"ל תצ"ט. ובס' אור הישר דף י"ג יש תשובה ממנו מן כ"ח תשרי תקכ"ז ששלח למר אחיו הג' אבד"ק העגנווי והמדינה (1), ולגיסו הגאון ר' יוסף משטיינהארט אב"ד פיורדא, הסכים ע"ס מאמר אברהם דפוס פיורדא בשנת תקי"ז ו' ע"ס חמש שטות להרמב"ן ד' זולצבאך תקכ"ד; ע"ס עמודי בית יהודא דפוס אמסטערדאם, וע"ס צל המעלות ז"ך ניסן תקכ"ה; ע"ס סדר הדורות דפוס קארלסרוהע י"ב תמוז תקל"ד; ע"ס שטה מקובצת על כתובות דפוס שטראס-בורג שנת תקל"ז ושם חתם נפתלי הירש בן הג"מ משה קע"ב החונה בפפאלץ במנהיים, ועל הדפסת ס' יהושע ודברי הימים בליווארני "טו אלול תקל"ח.

אשתו היתה בת הגאון מו"ה יעקב הכהן בע"ס „שב יעקב" אבד"ק פפד"מ (נודע ג"כ בשם ר' יעקב פפרש).

---

1) ראה הערה בס' דעת קדושים פרידלאנד דף 108.

ופתיל חיתו נתק בערך שנת תנ"ז בנוער ימיו שנהרג על קידוש השם. (גדולת שאול).

ד) הגאון מו"ה משה קע"ב גם הוא מאשתו השני' ויקרא שמו משה כשם בנו הבכור שמת בקוצר ימים ובהיותו בן כ"ד שנים בשנת תנ"ד נתקבל לאבד"ק פאדהייץ, בשנת תנ"ט נתפס בעלילה שהעלילו על בני עירו ובחסד ד' ניצול מרשת טמנו לו. אח"ז נתקבל לאב"ד בשוואבאך במדינת אנשבאך שם הסכים בשנת תע"ת ע"ס תורת יוסף להרב מו"ה יוסף בהאלוף מ' משה פראנקפורט; ועל חדפסת משניות בעיר ווילהאמסדארף; בשנת תס"ח ע"ס אהלי יהודא; בשנת תצ"א ע"ס עולת אהרון על האגדות להר' אהרון זעליג בר' פייביש ; ובשנת תצ"ב ע"ס תולדות אדם להרמב"ן. השאיר אחריו כתבי יד : א) חדושי הלכות. ב) שו"ת, הרבה כרכים בין כתבי בניו, מהם נדפסו עם שו"ת בניו הר' פנחס הר' אליעזר, והר' נפתלי הירש בפפד"מ תרי"ז (אוה"ס לבן יעקב). נאסף אל עמיו בק"ק פיורדא בשנת תצ"ג (ג"ש בשם יש מנחילין). כן ראיתי הסכמתו ע"ס „אפי רברבי" בשנת ת"צ „חלקת מחוקק" מהג' ר' משה אבד"ק בריסק, גם הסכמתו בשנת א"ח סכות ר"ת א' חוה"מ סכות) זה שנת תצ"ה, אשתו מרת יחד (יאכעט) היתה בת הג' מו"ה אליעזר האלפרן מפיורדא.

בתם מרת הינדא אשת הג' מו"ה יעקב אבד"ק לאדמיר והגליל, בן הרב הגביר מ' פישל פומ' בהוועד ד' ארצות בן מו"ה ליב אב"ד קראקא בהחסיד מו"ה זכרי' מענדיל ז"ל.

דור תשיעי

להגאון מוה"ר משה קע"ב מאנשבאך נולדו ארבעה בנים ושתי בנות:

א) הגאון מו"ה פנחס קע"ב נולד בשנת תנ"א והאריך ימים יותר משבעים שנה, היה אבד"ק לייפניק, באסקאוויץ וואלערשטיין. מארקברייט ומדינת שווארצענבערג, מחבר ס' יש מנחילין כת"י באקספארד בבית אוצר הספרים, (ג"ש והק' ל"ס שער נפתלי). השאיר בכ"י עשרה חיבורים והם נקובים בשמותם בג"ש, ויש שו"ת

ד) הרב הקדוש מוהר"ר פנחס קע"ב הי"ד נתפש בעלילת שקר בעיר טאמשאוו. והובא בשלשלאות ללובלין אל הטרובינא ושם נדן בשרפת הגוף בש"ק י"ט אייר תל"ו.

ולא למותר אחשוב לספר סבת הענין כמו שכתוב בס' יש מנחילין, וכה יספר: בעיר טאמאשוב נתפס גנב ערל אחד שגנב כלי העבודה מבית תפילתם. הגנב הודה על חטאו והוסיף כי מכר את הכלים ליהודי אחד אך לא ידע אותו ואת שמו. ויצאה הפקודה שיעמידו את הגנב לפני בית הכנסת, ובעת צאת היהודים מבית הכנסת הוא יכיר את האיש אשר מכר לו הכלים הקדושים. הגאון ר' פנחס שהיה מתנהג בחסידות ומעוטף בטלית ותפילין היה רוב ימיו עוסק בתורה בבית הכנסת, וכאשר ראהו הגנב יוצא מבית הכנסת אמר שהוא היהודי שאליו מכר את הכלים, ותפסוהו והובא ללובלין ושם נדון למיתה כנ"ל. זה היה משפט הכמרים שואפים לדם וזה היה דרכיהם כל הימים יש"מ וזכרם.

בתו הנהלי אשת מו"ה נתן הלוי בהרב מו"ה זאב וואלף חתן התוספות יום טוב. (מגילת איבה).

דור שמיני

להג' מו"ה ר' שאול קע"ב אבד"ק פינטשוב נולדו אבעה בנים ובת אחת:

א) מו"ה משה נולד מאשתו הראשונה ולא האריך ימים.

ב) הגאון מו"ה סעדי' ישעי' גם הוא מאשתו הראשונה, היה אבד"ק לעסלא ואח"כ במעזריטש פוילין, ומשם נתקבל לאבד"ק העלישוי במעהרין; ושם נפטר בשנת תפ"ו, והרב מו"ה הלל במוהר"ר שמואל שמש ונאמן הקהל דשם נשא עליו קנה נפלאה והיא ערוכה בכתב יד.

אשתו מרת איידל בת הגאון מו"ה נפתלי כץ אבד"ק אוסטראה נפטרה בליסא (ס' מעשה הרקמה).

ג) הגאון הק' מו"ה יעקב ז"ל הי"ד נולד לאביו מאשתו השניה בת הג' ר' יעקב שור חבר ספר נחלת יעקב שנשאר בכתובים

לעוונשטיין). הסכים ע"ס עמודי' שבעה (בשנת תכ"ד) להג"מ בצלאל דרשן מסלוצק וחתם משה כהנא בלא"א מו"ה פסח כץ זצ"ל.

4) מרת אסתר אשת הקצין מ' אברהם אשוויג בהג' מוהר"ש אבד"ק בראדי. (ג"ש).

דור שביעי

להגאון מו"ה משה אב"ד דק"ק חעלמא נולדו ארבעה בנים ובת אחת:

א) הרב הגאון מו"ה שאול קע"ב אב"ד דק"ק בראדי ואח"כ בק"ק חעלמא ומשם נתקבל לק"ק פינטשוב, הסכים בשנת תל"א ע"ס לב ארי' בהיותו בבראדי, ובשנת תל"ג ותל"ח היה מרבני ועד ארבע ארצות והסכים עמהם על הדפסת תנ"ך ע"פ אשכנז. ועל ספר אדרת אליהו על התורה. בשנת תמ"ז כ"ת אלול בועד יערסלאוו הסכים ע"ס מים חיים להר' חיים ב"ר יהושע הורוויץ וחתם אבד"ק פינטשוב ומבורר מקראקא, וע"ס בית הילל (דיהרענפארט) וחתם שאול קאצנעלינבויגין מקראקא, בשנת תמ"ט הסכים על ספר צנצנת מנחם, ובשנת ת"ו כ"ד אב בפינטשוב הסכים על ספר שבתא דריגלא ונדפס בפיורדא תנ"ג אז הוסיפו ממעל להסכמתו מלות ז"ל על שמו, מזה נראה שבשנת הדפים לא היה עוד בחיים וכן כתוב בניר לדוד (דף ל"ג הערה ה') בשם ספר יש מנחילין שר' שאול נפטר בפינטשוב שנתיים אחרי מות הג' הק' מו"ה אהרן תאמים ונטמן בצדו בערך תנ"ב כי הק' ר' אהרן תאומים בע"ס מטה אהרן היה אב"ד בקראקא ובא לועד הגליל בחמעלניק ושם נהרג ב' אב ת"ן ע"י השר סטאראווניק ימ"ש והיהודים בחמעלניק היו יראים לקברו שם והובא לקברות בעיר פינטשוב. אבל במכתב הג"מ צבי חיות (ג"ש דף ח' ע"ו) מבואר שהג"מ שאול נפטר בשנת תנ"א.

אשתו השניה היתה מרת יענטא בת הג' מו"ה יעקב שור (בן זלמן שור איש הנלי בת השר ר' שאול וואהל קע"ב). ונפטרה בבראדי.

ב) הרב הגאון מוה"ר בנימין ביינוש קאצנעלנבויגין.

ג) הרב הגאון מוהר"ר מאיר קע"ב ג"כ אב"ד דק"ק חעלמא.

אשתו מרת שרה היתה בת הקצין פרנס ומנהיג מ' בנימין בינוש מפוזנא הנקרא ר' בינוש ר' מענדעל'ס הוא אבי זכרי' מענדיל שהיה חתן ר' בצלאל בן המהר"ל מפראג ז"ל.

3) הגאון מו"ה נחום קע"ב אב"ד דק"ק סלוצק ושם מנוחתו כבוד, ובס' זכר החיים דרוש כ"ג יש הספד עליו, נפטר קודם שנת תמ"ז, ולדעת הג"ש היה חתן ר' מאיר בעל דבורה. (דעת קדושים דף 47).

4) החסיד האלוף מו"ה ישראל קע"ב אשתו היתה בת הקצין מו"ה שמואל קאלישער אבי הג' החסיד מו"ה שלמה זלמן ז"ל הובא בהקדמת נכדו בע"ס „בית הלל".

5) הרב האלוף מו"ה בנימין בינוש קע"ב חתום כמה פעמים בפנקס ליטא משנת שצ"ט עד תט"ו.

אשתו היתה בת הקצין מ' יעקב דעלטש מלודמיר.

6) האלוף מו"ה יהודא קע"ב הוא הצעיר ונקרא על שם אחיו הנ"ל שנפטר על פני אביו.

אשתו היתה בת הקצין המפורסם מ' וואלף ר' יצחק ר' בונמש מווילנא נכד הרמ"א וחותנו של הש"ך.

1) בתו הראשונה דבורה אשת הגאון מ' יעקב אב"ד דק"ק בריסק ולובלין.

2) מרת בילא אשת הגאון המפורסם מו"ה יונה בן מו"ה ישעי' תאומים מגזע רש"י. הוא היה אבד"ק הורדנא, מיץ, חבר ס' קקיון דיונה על הש"ס, ובס' לקט שמואל לש"ב נכד הסמע יש חידושי תורה משמו, חתום בפנקס ליטא בועד ת"ד ת"ז ת"ו ותט"ו, הסכים בהורדנא על ספר מגיד משרים להב"י שנדפס בלובלין ת"ח, ועל הש"ך יו"ד שנדפס בקראקא ת"ו, ועל הש"ך חו"מ בלובלין ביריד גראמאניץ ד' ניסן תי"ד, ובמיץ על ספר בית הלוי להר' ישעי' הלוי הורוויץ נכד השל"ה על דיני מיגו בשנת תכ"ו וחותם אבד"ק מיץ ונתבקש לאב"ד בק"ק פוזנא. נפטר במיץ תכ"ט.

3) מרת ניסלא אשת הגאון משה הכהן אבד"ק לויצק בהרב מ' פסח בהרב מו"ה תנחום בהגאון מו"ה יוסף כ"ץ בעל שארית יוסף, (גיסו של הרמ"א) בהגאון מו"ה מרדכי גרשון הכהן מקראקא היה אב"ד ור"מ בקלויז בבריסק ובק"ק סלוצק ואח"כ בלויצק והמדינה. הקדמה לס' מראה כהן, ע"ש נפ' ה"א ת"ל (דדו"ד

:היה לאב"ד ור"מ בק"ק לובלין, חובר ספר תבואת שור קיצור ב"י מ"ד טורים. הסכים בשעבערשין בשנת שע"ז ט"ו אב על ס' עץ שתול על העקרים שנדפס בוויניציא בשנת שע"ה. ובהסכמתו זאת כן בהקדמתו לספר תבואת שור בא עה"ח אפרים בהגאון מו"ה נפתלי זצ"ל הנקרא „שור ולא אדם" נפטר בלובלין כ"ח תשרי שצ"ד (אבני קודש 29), ותלקח אשתו מרת הנלי אהרי מותו להגאון מו"ה יוסף קאזא אבד"ק בריסק (ג"ש). מצבתו לקהיהו"ד, בלובלין.

בתו השניה מרת פעסיא אשת המנהיג הגדול מו"ה מאיר שהיה נקרא מאיר וואהלש (ג"ש).

בתו השלישית מרת אוגלא אשת מוהר"ר הירש בהקצין מ' אברהם אלפערש מפוזנא. (ג"ש כ"ה ע"ב).

הרביעית מרת געלע אשת הגאון הג' מו"ה בנימין בינוש ליפשיץ אבד"ק בריסק מוזכר בשו"ת הב"ח סי' מ"ב, וספר השיב ר' אליעזר, ומהר"ם לובלין בתשובה סי' מ"ד, מספר ממנו מעשה רב, ומפליג מאוד בשבחו, הוא אבי זקן זקנו של הגאון בעל תפארת ישראל על ששה סדרי משנה אב"ד דאנציג, כמבואר בהקדמתו על סדר טהרות ע"ש.

החמישית . . . אשת הגאון מו"ה משה כ"ץ חבר. ספר שו"ת והדושי מהר"ם (בן הג' ר' יהודא כץ מקראקא) (חבר ספר כ"י אב"ד דק"ק לויצק. שלשלת היוחסין „אבות עטרה לבנים" ליפשיץ ווארשא תרפ"ז.

דור ששי

להגאון מו"ה מאיר קע"ב ששה בנים וארבע בנות.

1) האלוף מו"ה יהודא קאצינעלנבויגין. אשתו היתה בת דודו הגאון מ' אפרים זלמן שור. (ג"ש).

2) הגאון מו"ה משה אב"ד דק"ק חעלמא, הסכים על ספר דמשק אליעזר על מס' חולין דפוס לובלין ת"ד בוועד יערסלאוו. ועל ספר אהבת ציון שנדפס בלובלין שצ"ט ועל הש"ך ליו"ד שנדפס בקראקא ת"ו וחתם משה בלאאמו"ר הגאון מו"ה מאיר זלה"ה לבית קע"ב ונאסף אל עמיו אחר שנת ת"ג.

וואהל עם בניו וחתניו ונכדיו וכל הדור ההוא ממשפחתו, לא ראה כל ימיו תורה, גדולה, עושר וכבוד וקרוב למלכות במקום אחד וכו' וכו'.

הוא הוליד ששה בנים וחמש בנות כלם רבנים מנהיגים וקצינים יושבי על מדין ושמם יצא לתהלה בכל הארץ:

שם הבכור הוא מו"ה מאיר זקן ויושב בישיבה בעיר בריסק דליטא והגליל. נמצא תשובה אליו מהב"ח, בתשובות הב"ח החדשות סי' כ"ו, הוא יסד הועד במדינות ליטא בעת שנתפרד בשנת שפ"ג מארצות פוילין, וחתם ג"כ על פס"ד בדבר הסיכסוכים וטו"ה שהיו בין הארצות, והיה ראש המדברים בכל מקום בעניני המדינות והתקנות, ובועד שפ"ז היה חולה את ידו וחתם בעדו ה"ר ישכר בער ספרא דמתא בריסק וגם בא על החתום בשנת שפ"ח פעמים רק בשם מאיר, מבלי יכולת לכתוב יותר כי כבדה עליו ידו. אשתו מרת הנדא היתה בת הגאון מו"ה פנחס הורוויץ בעל מרים אחות הרמ"א ז"ל.

בנו השני היה הגאון מו"ה אברהם אברשקא ראש ישיבה בבהמ"ד אשר הוקם על ע"י אביו ז"ל בבריסק דליטא, ואח"כ נתקבל לרב ואב"ד בעיר ווראניק בגאליציען ומשם נתקבל לאב"ד בלבוב, נפטר ה"א שצ"ב (דדו"ד לעווינשטיין).

אשתו היתה בת הקצין פרנס ומנהיג מ' אברהם ז"ל אלפערש מפוזנא. אנשי שם בובער דף א'. (שם שם).

בנו השלישי הרב המופלג בתורה ויראה מו"ה דוד ושם אשתו טילא מגזע מהרר"א איסרלין מקראקא ג"ש.

בנו הרביעי מוה"ר יעקב קאצינעלינבויגין.

בנו החמישי מו"ה יצחק ונקרא ר' יצחק חריף קאצינעלנבויגין שה"ג החדש (רט"ו) אב"ד דק"ק לודמיר וק"ק (פוזנא) קאנסטאנטין, נפ' ה"א תכ"ב (דדו"ד לעווינשטיין).

אשתו היתה בת הקצין מ' יעקב דעלטש מק"ק לודמיר, ג"ש.

בנו הששי הרב מו"ה יהודא קאצינלנבויגין.

בתו מרת הנלי נשאת בתולה להגאון הצדיק מו"ה אפרים זלמן שור בזקנותו בן הגאון דק"ק לובלין נפתלי הירש, עפ"י מעשה שהיה ויסופר בגדולת שאול ובהעתקת אנגלית בסוף ספרי זה. הוא היה אב"ד בק"ק שעבערשין ואחרי פטירת חותנו השר שאול וואהל נתקבל לאב"ד בק"ק בריסק (עיר תהלה 10) ומשם העתיק אהלו

„הקצין כמוה"ר שאול בן הגאון מוהר"ר יודא מפדווא
„בנה בה"כ של נשים לתורה ולתעודה
„לזכר אשתו מרת דבורה ז"ל הצדקנית
„והחסידה בת . . . יקר זללה"ה
„גנוזה . . . . כה לעולמה
„ . . . . טבת משנת . . בביתה"

הנקודות מורות על הכתב אשר נשבר ואשר נמחק ולא כהלא כתבא למקרא. ראה : „עיר תהלה דף 93 והלאה". ודף „209". ושם נאמר : אשר אנשי בריסק שבנו את בית הכנסת החדש בשנת תרי"ב שמו את המצבה הנ"ל בפרוזדור, מחוקה על הקיר לזכר עולם.

גם בלובלין עיר מולדתי יש בה"כ של השר, הנקרא ביה"כ של לייפער (לייפרע שוהל) ומסורה יש בידם שנבנה בכסף ובהשתדלותו של השר ר' שאול וואהל ז"ל, ועד היום מנהגם בעת שמוסרים ספר תורה להקיף את הבימה בשמחת תורה, השמש קורא : „ברשות מורנו השר מו"ה שאול וואהל מכבדים לפלוני בן פלוני בהקפה".

ויתר דברי השר שאול וואהל ; התקרבתו למלכי פוילין המה סטיפן באטורי ואחריו זיגוסמונד השלישי אשר גדלוהו למעלת „אציל" „משרת החצר" או סרסיר החצר", הן הנה זכיות היותר נעלות, אשר איש יהודי לא יכול להגיע עליהן, ואשר שחררו אותו ואת כל נכסיו ממשא מלך ושרים, גם להיות חפשי מהכנעת ושעבוד לשופטי המלכות ולנציבי המדינות ושרי המלך, אך ורק המלך לבדו יוכל לחרוץ על משפטו אם לשבט או לחסד. וגם הרשות אשר נתן לו להתקשט בשרשרת זהב וביתר אותות הכבוד כאחד האלופים והשועים, גם התמנותו וחכירתו על מכרה המלח; על מכס הגשרים; על ציד דגים; על הטוחנות והתעשיה על יין ושכר אשר בהנה שמן חלקו, והכנסותיו עלו עד שמנה מאות אלף שקלים לשנה, גם השתדלותו מדי פעם בפעם להתיצב לפני המלכות לטובת עמו ועירו, גם רוב השפעתו על בני קהלתו, הלא המה כתובים על ספר גדולת שאול עדעלמאן, לונדון תרי"ד, ונדפס מחדש בווארשא תרפ"ד, ע"י הרב ליפשיץ שליט"א.

ושם בדף ע"ב יאמר המחבר כי בא לידו כתב יוחסין מהרב ר' משה בהגאון מ' יצחק חריף היילפרין בן דורו של השר והוא ראה וידע השר וזרעו פנים בפנים ושם נאמר : „מי שלא ראה שאול

ככה ספו תמו רשעי ארץ ועמהם גם ארצם הגדולה והיפפיה ירדה עשר מעלות אחורנית שבת המסחר חרושת המעשה ירדה לטמיון, והם נשארו דלים וריקים, וארצות אנגליה הוללאנד ואיטליא לקחו מקומה התמלאו מחורבנה ירשו את המסחר העושר והיקר אשר היה לה מלפנים, והיא נשארה כמצילה שאין בה דגים, זאת נחלת שונאי ד׳ וכן יאבדו כל אויביך ד׳ ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. (האסף תרנ״ד „הספרדים״), עיין גם בספר מקוה ישראל לר׳ מנשה בן ישראל פ׳ י״ח ס״ח ונשנו הדברים בספר בקירי ריב״ל דף 153.

ועתה בעת כתבי הדברים האלה הנה זעם ד׳ חמה יצאה לסכסך ספרד בספרד, היא מלחמת האזרחים, להרוג לאבד ולהשמיד נער וזקן טף ונשים. איש את אחיו יהרוגו ודמים בדמים נגעו, ותהי לחרדת אלקים. ערי מבטחים נשמו מאין יושב. הכלי תפלותיהם נצתו באש, נהפכו לערמות עפר ואפר, וארמנות מבטחים היו לתל עולם, משכנות האינקוויזיטארים נמחו מעל פני האדמה. כהניהם נגרשו מהכלי תענוגיהם מהם נפלו לפי חרב, ואשר נמלטו בעור שניהם נפוצו לכל עבר ופנה ולא נודע מקומם איה. וכמה ערי מושב נהפכו לעיר מפלה ותהי הארץ כמרקחה דם ואש ותמרות עשן. זה חלק שוסינו וגורל לבוזזינו.

אשיותו, גדולתו, וצדקתו של השר והטפסר

ר׳ שאול וואהל קאצנעלנבויגין

האיש הגדול והיקר הזה נולד בערך שנת ש׳ ונפטר ערך שנת שע״ח ומנוחתו כבוד בעיר בריסק דליטא, תנצב״ה.

הוא קנה חצר גדול בק״ק בריסק דליטא ובנה בה בית מדרש גדול, גם הניח קרן קימת של עשרים אלפים להחזיק מן הריוח ידי הלומדים, ועוד כמה אלפים לחלק מין הריוח לעניים מבני משפחתו בעת נשואיהם. גם בנה בית המרחץ ובית הטבילה ובית מטבחיים עם תשע חניות אשר ההכנסה תספיק צרכי הנ״ל.

הוא בנה שם בית הכנסת של נשים, וכאשר הרסו את הבית במצות הקיסר בשנת תר״ב (1840-1842) מצאו המהרסים אבן שיש גדולה ועלי׳ היה חרות הדברים האלה :

חבל הכסף

המלך פערדינאנד ואשתו המרשעת איזאבעלה גרשו את היהודים מארץ שפניה בשנת רנ"ב 1492, וזה היה מנת חלקם ואחריתם.

להם נולדו בן אחד וארבע בנות.

בנם היחיד יואן יורש העצר חגג ביום שלשה באפריל, 1497, חג חתונתו עם מרגריטא לבית אוסטריא.

אחרי חתונתו נפגע הבעל הצעיר בקדחת עזה, ותכריעהו עד מות, ובעצם השנה הזאת ביום 4טען אָקטאבער, מת, בטרם נמלאו לו שבע עשרה שנה.

בתם הבכירה איזאבעלה היתה לאשה לאופנזו יורש עצר ליואן מלך פארטיגאל, והוא מת אחר חתונתו, והיא בת שמונה עשרה שנה. אחרי כן היתה לאשה למלךמנואל, ותלד לו בן חלש ותקש בלדתה ותמת. הילד הזה אשר בו היה כל נחמתם ותקותם לרשת כסאם אחריהם מת בילדותו להוסיף יגון על יגונם. את בתה מריא השיאה לחתנה אשר נתאלמן, וגם היא מתה על פני אבותיה השכולים.

קטהערינא הצעירה היתה לאשה לארטהור יורש עצר באנגליה, וגם הוא מת בדמי עלומיו, ותנשא קטהערינא לאחיו הנודע בשם היינריך השמיני. אך עד מהרה קצה נפשו בה ויתן לה ספר כריתות. בתם אאנה נודעת בשם „המשוגעה" נשאת לפיליפ ממשפחת מלכי אוסטריא, אך הוא רדף זמה. ויזן את הנערות והשפחות אשר סבבוה, לכן קנאתה אכלתה ותשב אל בית אביה, ותשב בודדה גלמודה ושוממה למגינת לב אבותיה אשר כלו באבל ימיהם ושנותיהם בבהלה.

המלכה איזבעלה נלאתה נשוא קשי יומה וביגון רב ועצבת מתה ביום נאוועמבער 26, 1504, רק עשר שנים אחרי הגירוש. (ר' יוסף הכהן בספרו עמק הבכא צד 102 יאמר כי מתה במחלת הסרטן קאנסער והוא היה עד ראיה). המלך האכזר בעלה כמעט התנחם מאבלו נשא לאשה עלמה מבית המלוכה בצרפת ואחרי עשר שנים מת בחולי המים אשר בא לו מכוס ישועות אשר השקתהו אשתו הצעירה בחפצה לחדש כוח נעוריו.

גם חתנו פיליפ איש יואנה מת בוולדאליד ביום סעפטעמבער 25, 1506, ואשתו אשר אהבתו אהבת נפש השתוללה בשגעון נורא אשר מתה בו.

הרחוקות, כי עתה כלה ונחרצה עשו את בית ישראל כאשר יזמו לעשות בשנה הראשונה אשר אך יצאו לחירות מעקת הממלכות אשר סביבותיהם.

אחרי כתבי הדברים האלה גם ארץ אשכנז פערה פיה לבלי חוק תגעש ותרעש תרגז ותתקצוף ותאמר השמד. כי משורש נחש יצא צפע שרף מעופף ויאמר להשיב צל מעלות השנים הנאורות שש מאות שנים אחורנית. ובארם פתן אשר תחת לשונו יפיץ שנאה וירבה משטמה על עם ישראל אשר ישבו לבטח בארצו, גם הקריבו דמם וחלבם על מזבח ארץ מולדתם ביום הרג רב (מלחמת עולם, 18-4-19), גם הקדישו ימיהם ומבחר עשתונותיהם להרמת קרן ארצם והצלחתה. להגביר שפתה ולרומם תפארת ספרתה, ומי היה הראש והראשון אשר העיז פניו לפני מלך אשכנז הוא פרידריך האדיר ליסרו על פניו ולהוכיחו ב׳ אגרות על דבר הספרה החדשה״, על דבר אשר פנה ערפו לשפת עמו הגרמני, ויט חסדו לספרת עם נכר (הצרפתית), הלא הוא היהודי הזר והנרמס „משה בן מנחם״, אשר כמו זר נחשב בעיר המלוכה, וישב שם אך ורק בזכות ובחסד משפחה אשר ספחוהו להיות נמנה מבני משפחתם. ואלה הם דברי השר הממונה על הדת אשר בעיר בערלין, השר בוסי אשר אמר בחברת הסופרים לעם אשכנז: „בן מנחם ולעסינג״ הפיצו בארץ גרמניה את הדעת ואת „ההשכלה, הטהורות מכל פניה, הנתעבה לרוח איש כביר; הם פנו „לפנינו את המסלה אשר אנחנו כלנו הולכים בה היום קדומה ומעלה״. (ראה האשכול שנה א׳ 44).

אך זאת נחמתנו כי לא רק על בני ישראל יצא הקצף, אך על כל אחד מעם הארץ אשר לא ישתחוה להדום רגליו, ואשר לא יאמר קדוש לכל אשר יאמר הוא קדוש, אשר לא יבוא בבריתו החדשה וישליך אחריו גיוו תורת ד׳ ותורת משיחם, ובכן נסתם כל פה, נאלם כל לשון, נדמו הסופרים, ספו תמו המליצים והמטיפים, המכונים והדפוסים סגרו על מסגר וכל הארץ נתנה ביד רשע, ופני שופטיה יכסה כלימת נצח.

אחרית רשעים נכרתה

זה חלק שדי וזה שבט זעמו לנוגשי ישראל האכזרים כי לא ינקה כל הנוגע בהם לרעה.

לבוז, בחלקם כבוד גדול ורב כזה על יהודי, בעת אשר כל מלכי ארץ מסביב שנאו את היהודים יושבי ארצם ויגרשום מעיר לעיר וממדינה למדינה ולא נתנו מנוח לכף רגלם. רק בארץ פוילין מצאו ארץ מקלט ומקום מנוחה בימים ההם, כאשר יראה כל מעיין בדברי ימי ישראל במאה הזאת שנתחשבה לפליטה גדולה לבני גולה, והרב הר"ם מינץ סי' ס"ג ה', יעיר לאמור : „לא האמינו כל יושבי תבל כי יבוא צר ואויב בשערי פוילין". ובשו"ת הרמ"א צ"ה צ"ו : „עדיף טפי פת הריבה ושלוה בה במדינות אלו וכו', אשר אין שנאתם גברה עלינו, כמו במדינת אשכנז, מי יתן והיה כזה עד ביאת משיחנו". ומושב יקרו ז"ל היה בקראקא כנודע.

אך לעשות יתרה כזאת ולתת ליהודי כבוד מלך בספרי דברי ימיהם לא אבו להשפיל כבודם ועברו עליהם בשתיקה, לכן לא נזכרו הדברים ולא העלים על ספרי מלכות פוילין.

וכה יאמר הרב החוקר ר' עזרי' מן האדומים בספרו מ"ע חלק „אמרי בינה", פרק מי' בשם פוליסיף „כי הקול אשר יהיה שמעו בהמונים רבים איננו נפסד בשלוח", כלומר : בנענועת היד. ראה גם תולדות הפוסקים דף ס"ט אשר עוד בשנת הח' למספרם רצו להמליך עליהם מלך איש יהודי בשם אברהם פאראחאוופקי.

לכן הפכפך הוא וזר לראות איך העתים ישנו את תפקודם, ובעת הזאת אחרי „מלחמת עולם", אשר כל מדינות אייראפא נתנו ליהודים חופש ודרור וזכות אזרח ומשפט אחד עם כל האזרחים בארצותם לגוייהם, ואין הבדל בין יהודי לאינו יהודי בכל מדינות אייראפא בכל מקומות מושבותיהם, הנה ארץ פוילין אשר אך זה מעט רכשה לה חופש ודרור מעקת ומערוצת מלכי המדינות אשר סבבוה תעיק עתה להיהודים ותיצר ליושבים בה, ולכל אשר ממעי יהודא יצא לדרוך מנוחתם להשמיד מקור מחיתם, לרדפם עד חרמה, לעשותם מדרס ומרמס לכף רגליהם, לנגשם בכל מיני נגישה, ורק צא צא יאמרו להם. ובכן יגבילו את זכותם, יסגירו לפניהם דרך מבוא המסחר, יסגירו דלתי בתי הספר והלימודים, יגדירו בעדם זכות מושבם, לא יתנו למו משטר או משרה בהנהגת המדינה, גם ימצו את דמם במסים וארנוניות אשר לא יכלו שאת, רק למען ענותם ברעב ובצמא ולהרחיקם מארצם השוממה והעניה. ולולא ענים ומרודם אשר יצפו לכסף מוצא ועיניהם תמיד נשואות להלואות מארצות הנאורות

הראשון אשר מסר לנו הדבר בכתב עם ספרו אשר היה טמון בבית עקד הספרים באקספארד היה הרב אבד"ק לייפציג באסקאוויץ, וואלדשטיין, מרקברייט, ומדינת שווריבארג, הוא הגאון הגדול מוהר"ר פינחס ז"ל בספרו יש מנחילין בן הגאון מוהר"ר משה אב"ד דמדינת אנשבאך בשנת דע"ת אשר מצא והוציא לאור הרב צבי הירש עדעלמאן, לונדון, שנת תרי"ד, 1854, למלאות חפץ ורצון אחד מנכבדי העיר בשם דענים סעמועל אשר היה מנכדי השר שאול ז"ל וגם הזיל זהב מכיסו להוציא לאור תעלומות כל האגדה וקבץ ותקן הכל כיד הבקיאות והחריפות הטובה עליו והריץ מכתבים עם גדולי ארץ אשר לגזע השר נחשבו, ומצור מחצבתו נקרו ויאתיו, את הכל אסף לאסיפה בספר גדולת שאול, בשנת הנ"ל, ועתה נדפס מחדש ע"י הרב אריה יהודא ליב ליפשיץ, ווארשא, בשנת תרפ"ה.

שם נמצא מכתב הרב הגאון המפורסם בתורניות ובמושכליות כש"ת מו"ה צבי הירש חיות אבד"ק זאלקאווי והגליל ובק"ק קאליש ואגפיה.

גם מכתב הרב הגאון ר' יעקב מאיר פדווא אבד"ק בריסק, במ"ס כתונת פסים, מקור מים חיים, ועוד.

גם מכתב הגאון החכם השלם כמוהר"ר שמואל אבד"ק קאראטשין בע"ס דבר שמואל.

גם מהרב הגאון המפואר בתורה ובחכמה כמוהר"ר יעקב צבי מעקלענבערג נשיא אבד"ק קעניגסבערג מח"ס מלא דעת ותבונה בשם „הכתב והקבלה".

גם מהרב הגאון הגדול אשר האיר ישראל בפירושו לששה סדרי משנה בשם תפארת ישראל כמוהר"ר ישראל ליפשיץ ז"ל.

כלם כאחד יעידו ויגידו על אמתת האגדה והמסורה הזאת אשר קבלו מאבותיהם ז"ל שחיו רק בזמן קרוב אחרי השר ז"ל.

וגם כותבי הדורות לפוילין ורוסיא חקרו ודרשו בבתי ערכעותיהם לדעת שורש המעורע, ומאין בא להם האגדה הזאת. ואם לא היה שמץ שורש אמת נמצא במו, מה זה אשר חקרו ודרשו ? מה היה מבוקשים למצוא מקור לדבר שלא היה ולא נברא ? מאין יצאו הדברים האלה אם שקר הדבר מעקרו, ואם גם קרטוב של אמת לא נמצא במו.

אך אמתים הדברים וכנים הם ככתבם וכלשונם, אך ורק מקנאת עמים וכעס לאומים לא רצו להעלות דברים כאלה על ספר פן יהיו

כל היום ההוא, ולא באו לידי מסקנא, כי לא ידעו את מי לרחק ואת מי לקרב.

וכאשר נטו צללי לילה ועוד לא הסכימו בדבר המלכות, וגם ביין שגו ובשכר תעו כמנהגם, אז קם הצעיר ידיר ר׳ שאול ואמר לכל הנאספים, הן לא נוכל להסכים היום, לכן עצתי אמונה כי נשים עלינו מלך את היהודי שאול הזה עד המחרת, והיה בבוקר והיה האיש אשר יבחר היהודי הזה הוא יהי׳ לנו למלך, וכדבריו כן יקים, ולא נמרה את פיו.

וכאשר היו עליזים ושמחים ומלאים יין ושכר על כל גדותם קמו כאיש אחד מחאו כף ויקראו בקול גדול יחי המלך שאול, יחי המלך, יחי אדונינו המלך.

ויהי בבוקר כאשר העירו משנתם וכאשר התאספו כלם לאספה בא אליהם המלך שאול ויסר הכתר מעל ראשו וישימה על ראש זיגוסמונד השלישי, ואז נמלך הוא למלך עד יום מותו.

ומאז נודע בשם שאול וואהל קע״ב, או מפני שנבחר למלך או מפני שבחר הוא את המלך או כדעת החוקר ווייטשטיין, מפני שבא מאיטאליא, ואלה נקראים בשם וואל.

והצדיק הגאון הזה לא שכח את עמו בשעת הכושר, ובעת הקצרה הזאת חקק חוקים טובים ומשפטים צדיקים לטובת עמו בית ישראל ואחד מהם היה כי אם יהרוג פולני את אחד מאחיו כי אז ישפט כהורג נפש לא כאשר היה החק לפני זה, כי נשפט רק כמפסיד ממון או כמאבד רכוש. וגם נתן הרשות לבנות בתי כנסיות. ובכן נבנה בתי כנסיות בבריסק ובלובלין.

ואם כי בספרי דברי ימי פוילין לא נמצא זכר מהדברים האלה, אך בלי ספק כי כה היה הדברים וכנים הם, כי כבר נודע הדבר ונמסר מפה לפה ומדור לדור ולא היה אחד מפקפק בדבר, וכן נמסרו הדברים לבניו ולנכדיו ולכל בית ישראל, ונודע בשם השר והטפסר וגם למלך, כאשר יאמר במגילת יוחסין הרבּ שלמה יצחק המעתיק במגילת שאול, אמי מורתי וכו׳ וכו׳ חתן השר והמלך מוה״ר שאול וואהל מבריסק, והדברים האלה נכתבו מנכדיו בדור החמישי, לכן נראה כי היתה קבלה בידם ולא נסתפקו כלל וכלל.

ובוא וראה מאן דקא מסהיד על אמיתת האגדה והמסורה הזאת אשר היתה ערוכה בכתב ושמורה בפי איש מפי איש איזה מאות שנה,

חבל הכסף

כאשר אחד מאצילי הרוזנים בפוילין בשם רדזוויל, כריסטוף, עזב את ארץ מולדתו ונסע למרחקים לשוט בארץ ולהתהלך במדינות שונות עד אשר בא לרומא, ומשם לפדווא, ובעיר הזאת כלתה פריטא מכיסו ונשאר בעירום ובחוסר כל, ובאין מכיר ומודע להושיע לו פנה אל בית הרב בעיר הזאת, והוא הר"ר שמואל יודא קצנעלינבויגין בן המהר"ם מפדווא. וכאשר ספר להרב את אשר קרהו, וכי נפשו ריקה אין כל. והרב הכיר בפניו ובמראהו כי כל דבריו כנים ואמתים, הקריבהו אל ביתו ויתן לו משענת לחם ובגדים וגם כסף להסתפק די צרכו עד אשר יגיע למחוז חפצו ואל בית אבותיו.

הצעיר הזה הבטיח להרב שהוא יחזור לו את כל הכסף, אך כאשר יגיע אל בית אבותיו, אך הרב אמר לו טרם הפרדו כי יש לו בן בפוילין, וברצונו כאשר יבוא לביתו שיגע לבקשו ולדרוש אל משכנו וישלם לו את המגיע. וכאשר הגיע הצעיר הזה לביתו בקש ומצא את הר' שאול ויספר לו את אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר נתן לו אביו ביום צרתו, ובתודה רבה ובתשואות חן שלם לו את כל תגמולי אביו (1).

וכאשר נדברו יחדיו ונתקשרו בעבותות אהבה, הפולני הזה ראה והכיר במריעו כי הוא חכם גדול גם בחכמת המדינה ונהירין ליה תהליכות הפוליטיקה לכל סעיפיה אז קרבהו אליו והיה לידידו בא בצל קורתו להתיעץ עמו בכל משאו ומתנו וגם בתהליכות המדינה. בין אחוזת מרעיו שרי ורוזני פוילין, ובכן הכירו בו כלם כי חכם ונבון הוא ובקשו ממנו כי הוא יבוא אליהם להתיעץ בכל תהליכות מסחרם ובעסק רכושם כי רב, ובכן היה ליועץ להם בכל דרכיהם ומשלח ידיהם.

ויהי בשנת שמ"ח לערך 1587, כאשר מת המלך סטיפאנוס באטורי, וכל רוזני ושרי המדינה התאספו ובאו לווארשא מכל מקומות מושבותיהם לשום עליהם מלך חדש, ואז בא גם הר' שאול וואהל בתוכם עם יודעיו ומכיריו, והם נשאו ונתנו בדבר הבחירה

---

(1) הגהה: בתי דואר בימים האלה לא היה בנמצא כאשר יספר בספר „דוד מרדכי" אשר אגרת שנשלחה מעיר לידא במדינת האללאנד, י"א אב תנ"ט, הגיעה זאלקאווא בגליל לבוב ביום כ"ד אב, בשנת ת"ס.

מפדווא (דעת קדושים דף 84), הוא הוליד את הר' אברהם אבד"ק לבוב, ועל מצבתו חרות קאצנעלנפויגין (אנשי שם, בובער, דף 4), והוא הוליד את הרב יעקב מק"ק לבוב. והוא הוליד את הגאון הגדול מו"ה אברהם, והוא הוליד את הגאון הגדול זקן יושב בישיבה מהר"ר יחזקאל בעמ"ס כנסת יחזקאל ועוד. והוא הוליד את הרב הג' מו"ה דוד אבד"ק קידאן, הוא הוליד את הג' מו"ה אברהם, אבד"ק בריסק, הוא הוליד את הג' מו"ה יוסף מ"מ אבדק"ק בריסק. והוא הוליד את הג' אריה דבי עילאה הרב ר' אריה ליב אשר מלא מקום אביו בבריסק, ראה עיר תהלה דף 170, ובספר תולדות אנשי שם מהרב דוד טעבלי אפרתי ז"ל מוויטעבסק, כי רבים הם אשר הלמו עטרת קאצנעלנבויגין לראשיהם, יהי שמם מבורך!

ולא למותר אחשוב לספר לדור אחרון אשר ספר לי דודי יהודא ליב ק"ב מפינטשוב ששמע מפי אביו ז"ל אשר אבי אביו ר' עקיבא ק"ב בקר את הרב ר' ארי' ליב ק"ב אבד"ק בריסק, ובכל עת בואו לבריסק התאכסן בביתו וקרבהו בכל נפשו והיה מאוכלי שלחנו, והתפאר עליו שהוא קרובו, לכן זה הגמול אשר גמל אתו אבינו זקינינו ר' עקיבא ז"ל, בעת שהודי ז"ל הנ"ל נולד לבנו נתן נטע ז"ל, שקרא את שמו יהודא ליב, למען הקים לו שם במשפחתנו לדורות עולמים. זכר כלם לברכה!

דור חמישי

הבן יקיר הנ"ל בעל בעמיו ונכבד מאד, הוא השר והטפסר ר' שאול וואהל קצנעלנבויגין שממנו השתרגו והסתעפו משפחות רבות מצוינות, בישראל. ורבים המה הרבנים הגדולים תופשי ישיבות ויושבי על מדין יתיחסו בין מצד אביהם בין מצד אמותיהם על שמו. הוא עזב את עיר מולדתו באבי ימיו וילך אל ארץ פולין ללמוד אצל הגאונים, כאשר עשו רבים וכן שלמים בזמנו, ושם נשא לאשה מרת דבורה בת הקצין הנעלה מו"ה דוד דרוקער פרנס ומנהיג בקרית בריסק דליטא, ויגדל האיש הלוך וגדול, ובחכמתו עשה לו שם בלאומים וינחל כבוד משרי ורוזני מדינת פולין וקבלה הוא בידי צאצאיו כי נבחר לילה אחת למלך עליה. וסבת המעורע היתה

בתו הראשונה היתה אשת הרב מו"ה אליהו בהגאון מו"ה אליעזר אשכנזי בעמ"ס מעשה ד', יוסף לקח אבד"ק פוזנא וכמה מדינות, ובאחרית ימיו עזב את הרבנות ונתישב בקראקא, ושמ"כ כ"ה כסלו, שמ"ו, (עיר הצדק).

בתו השניה היתה אשת הר' יואל אשכנזי קאצנעלנבויגין מק"ק ניישטעטעל, אחי הר' הג' מו"ה יצחק קצנעלנפויגין בעמ"ס מולדות יצחק על עברונות, נדפס בפראג בשנת שפ"ג, בני הרב ר' משה. והוא היה אבי משפחת קצנעלנפויגין אשר התיחסו למהר"ם פדווא, מצד אמותיהם.

בספר „משפחות ק"ק פראג", צד 227, נמצא מצבה כזו : „שפ"ז חשון, הג' מו"ה יצחק בן החבר מו"ה משה קצנעלפויגין ז"ל בן פ"ג שנה". הוא בעמ"ס מולדות יצחק הנדפס בפראג, בשנת שפ"ג, עיין צונץ 295, (צור געשיכטע). לכן ישער החכם חוקר קדמוניות הר' מרדכי ווייטץ מקאליש שהר' ר' משה הנזכר היה חתן המהר"ם פדווא, ואבי הר' יואל והר' יצחק הנ"ל.

כי כאשר יספרו ונמסר מפה לפה אשר נכדי המהר"ם מפדווא מבניו תבעו לדין את הנכדים אשר נולדו מן הבנות שאין רשות להם לכנות את עצמם בשם קצנעלבויגין, „כי משפחותם לבית אבותם" כתיב. ויצא הפסק דין אשר הנכדים מהבנות יכנו א"ע בשם קצנעלנ־פויגין, ב„פ" ולא ב„ב", כאשר יכנו א"ע הנכדים מהבנים.

וכן נראה שהג' בעל כנסת יחזקאל נכד הר' יואל אשכנזי הנ"ל חתם א"ע קצנעלנפויגין, וכן חרות על אבן מצבתו („אוה למושב" דוקאס, דף כ"ח).

אך כאשר השתלשלו הדורות אחרי הכנסת יחזקאל שבו כלם לכנות את עצמם בשם קצנעלבויגין ב„ב". וגם רבים אשר ידעו את שגיאתם הוסיפו על שמם : לבית קאצנעלנבויגין ואחרי דורות אחדים אחזו בשם הזה ולא הרפו ממנו ואין זכר כיום בשם קאצנעלנפויגין כלל.

והאחרון אשר התפאר בשם קאצנעלנבויגין היה הרב הגאון ר' אריה ליב מבריסק, נפטר תקצ"ז, כי הוא היה נין ונכד להר' הג' מח"ם כנסת יחזקאל,

והא לך בזה סדר הדורות מהגאון האחרון הזה הרב הג' הר' יואֵל אַשְׁכֵּנזי קצנעלנבויגין חתן הר' הג' ר' שמואל יודא בן המהר"ם

ויהללוהו עד רום שמים וקצוי ארץ, וליתר הוא להביא כל אלה בפרוטרוט, אך מי שירצה לקראותם בכתב ידרוש מעל ספר „אבות עטרת לבנים" ליפשיץ, ווארשא תרפ"ז, מדף ל"ה והלאה. גם עליו יעיד תלמידו ר' אבטליון מקנסאלי בספרו „פלגי מים", דף ה' ב'. שהיה אומר: „כי רבים הם החכמים טועים בחברם פסקים ע"פ כח „החריפות והפלפול, ולא כן הוא המדה, כי הפסקים צריכים להיות „על קו היושר וההקש וכו' ולא בדיוקים ופלפולים בארחות „עקלקלות".

האר"י הקדוש ומרן הבית יוסף כבדוהו מאד, ע"ש.

בספר „מדבר יהודא" מהגאון ר' יהודא ארי' די מודינא, (וויניציא שס"ב דף ס"ג), נמצא הספדו על הגאון כמהר"ר ר' שמואל יודא קצנעלבויגין, והוא אז כבן כ"ד שנים, ומאוד יתחמם בהספדו, וכה יאמר: אם באתי לספר על אודות איש כמלאך אלקים הגאון אדונינו הנפטר זצ"ל, ואם באתי לספר אבנים טובות ומרגליות אשר היו קבועות ומשובצות בעטרה זו; תורה, משנה, הלכה, אגדה, צחיות, ענוה, ויראת חטא, לא יכיל הזמן, אך זאת לבד חזיתי אספרה איך שבע מדות שמנו חכמנו ז"ל לצדיקים כלם נתקיימו ברבנו זה זכר צדיק לברכה.

הנוי: וכו' כי מראהו היה כמלאך אלקים נורא מאוד.

הכח: וכו' כי נשא משאת הקהל בהוראותיו וכו' ועצות ואזהרות בכל תפוצות ישראל.

העושר: וכו' גם בזה חננו ד' די צרכו והותר ולא שקץ ענות עני, וגודל עשרו בתוריות וחצוניות.

החכמה וכו' מחלקי חכמתו וכו' אשר חבר ואשר השיב לשואליו וכו', ולמה אהיה כמעיד היות מים בים ועפר בארץ.

הזקנה והשיבה, כי הגיע לשבעים ושש שנים.

והבנים: כי הניח בן אשר לשמע אזן שמענו היותו בעל בעמיו נכבד מאוד, ובני בנים וכו', מוכנים להקים שם המת על נחלתו, מלבד חתניו לוקחי בנותיו ובני בנים הרי הם כבנים כלם אנשי שם, גם תלמידים קרואים בנים, אשר הם עתה גאוני עולם, והיו למאורות לנגד עינינו.

גם הוא קנן עליו קינה בשיר בת ט"ו בתים מרובעים (מדבר יהודא, שם), (אבות עטרה לבנים, דף נ"ב, נ"ג.

דור רביעי

בנו : הרב שמואל יודא קאצנעלנבויגין, נולד בשנת רפ"א, 1521, ונפטר בשנת נשבה 1597, מחבר ספר שנים עשר דרשות שנדפס בחיו בוויניציא, בשנת שנ"ד, ובשנת שנ"ח ע"י תלמידו ר' מאיר פורינץ עם י"ב דרשות הר"ן ז"ל. שקיל וטרי עם הרמ"א בתשובותיו סי' קכ"ו וסי' קכ"ז, ק"ל. הרביץ תורה בפדווא, והיה אחד מוועד הרבנים בוויניציא, שו"ת הרמ"א סי' נ"א.

בין תלמידיו היו הג"מ ר' אליהו והג"מ ר' אבטליון מקפסאלי, הג"מ ר' אברהם שער אריה, שהיה גם חברו, תשובותיו נמצאו בספר נחלת יעקב, דפוס פדווא שפ"ג, הג"מ ר' אביגדור ציטאל, הג"פ ר' ברוך קאלימאן הג"מ ר' שמחה ור' גרשון גרשוני, הג"מ ר' גבריאל ב"ר מאיר, הג"מ ר' יעקב האלפערן אבד"ק פדווא בעמ"ס נחלת יעקב, הג"מ יעקב והג' מו"ה יקותיאל בנו הג"מ ר' אברהם מנחם רפא מפורט בעמ"ס צפנת פענח, וסי' מנחה בלולה, הג"מ ר' יצחק, והג' מוה"ר שמחה בני לוצאטי, הג"מ ר' משה מדור משפחת סאראוואל ומשפחת ציוויטאל, הג"מ ר' שלמה ספורני.

תלמידו הג' מו"ה ר' אבטליון מקפסאלי העמיד צורת רבו זה בבית מדרשו לקיים „והיו עיניך רואות את מורך". הוא כבד את ר' יהודא ארי' די מודינא ביום השבת אחרי נשואין, יום ו' ה' תמוז ש"ן בשם „חחבר".

התנגד לס' מאור עינים לה' ר' עזרי' מן האדומים, והסכים בכרוז איטאליא לאסור הקריאה בו.

תשובותיו נמצאו גם בספר משפטי שמואל, בספר זרע אנשים, בספר תשובות מתנות באדם, בקובץ כ"י של תשובות בהספריה בהאקאדעמיא ההונגרית בבודאפעסט.

השתתף עם אביו בהגהת ובהדפסת הרמב"ם, והיו קורין אותו עודנו נער, „רבי יהודא ראש המדברים בכל מקום", מלבד קובץ תשובותיו שלא יצאו לאור עולם, וכתב שיטות על התלמוד, וגם המה נשארו בכתובים מלבד ענין אחד אשר הביא הרב הגדול בעל באר שבע בסוף חידושיו למס' חולין.

תלמידיו, חבריו, ואנשי דורו, חלקו לו מלא חפנים כבוד ויקר,

וכן צוה לקרוא בני מומר אחד כשיעלו לספר תורה בשבתות בשם אביהם למען לא יבושו, ומשום דרכי שלום וגם מהפך בזכותו כי הוא דורש טוב לעמו ומטיב לקרובין ולרחוקים ולישרים בלבותם בגופו ובממונו ומחשבתו נכרת מתוך מעשיו שנתחרט וכו׳ וכו׳, סי׳ פ״ז. —

ובסי׳ כ״ה, על דבר אשה אחת שקלקלה בשוגג בשעת וסתה יאמר : אל תדקדק עליה להכביר עליה יסורין לכפרה, ויספיק לה להתענות בה״ב או כדומה לזה.

גאון תורתו היה נודע למשגב בכל תפוצות ישראל, וכל גאוני זמנו אשר החליפו עמו תשובותיהם שבחו גאונתו הודו גדולתו פארו בקיאתו וחכמתו, כמעט השתחוו אפים ארץ לפני הדר כבודו, ולדוגמא אביא אך איזה פרקים, והקורא ישפוט.

ראה שו״ת מהר״ם פדווא, סי׳ ט׳, מהרב ברוך עזיאל חזק.

הרמ״א שו״ת סי׳ י׳ יאמר : הנה הוא איש וכו׳ דלה דלה מים עמוקים, מימיו מתוקים, גוזר ומקים, יברכהו שוכן שחקים, הוא האילן הגדול אשר פריו למאכל ועלהו לתרופה, אמרתי צרופה ה״ה הגאון מוהר״ר מאיר מפדווא.

הג׳ ר׳ שמואל די מודינא מחבר שו״ת מהרשד״ם, יאמר : אני יודע בודאי שכל דברי הרב המופלא מהר״ם מפדווא „הם דברי אלקים חיים״, אין ספק שאין להרהר אחריו, „כי מי יבוא אחרי המלך״.

הג׳ מו״ה יוסף כץ בעמ״ס שארית יוסף, פנה אליו בשאלה סי׳ א׳. וכה יאמר : המאיר לארץ ולדרים, הוד קרנו יגדל לדור דורים וכו׳ מי הביאני הלום לשער ברוחי הבושה ולשלוח פסק קמי מר, כי מן הראוי לשאול שאלות ולא לפסוק קמי מר, כנזכר לעיל.

שו״ת הרש״ל סי׳ ו׳, י״א, כ״ח, אליו ואל בנו שמואל יודא, יאמר : וכל מה שכתבתי אינו אלא דרך העברה והכל תלוי בכבוד אדוננו שאירנו הגאון המופלג המאיר עיני ישראל בחכמתו ובתורתו מו״ה מאיר נר״ו בצירוף בנו גבור כארי, ארי בן ארי הר״ר יודא י״ץ וכו׳ וכו׳.

שו״ת הרמ״א סי׳ י״ח : נדרש נדרשתי וכו׳ שאחוה דעתי בענין ההוראה שהורה הגאון הזקן מלא חכמה שארי מו״ה מאיר מפדווא וכו׳, הוא נאסף אל עמיו, י׳ שבט, שכ״ה, ראה מצבתו.

איגר, סי׳ ל׳ ; האלוף כמהר״ר דוד וויטל סי׳ ל״א ; האלוף בעיר קנדיא אליהו קפשאלי (גדי שהנחתי נעשה תיש) ל״ב, ע״ח ; האלוף כמוה״ר דוד יחיי׳, סי׳ מ׳ ; לשואלי היקר ר״מ יודא בכמר גדליה יחיי׳, סי׳ נ״ג ; הגאון כמר יוחנן, סי׳ מ״ב, פ״ו ; אלעזר בכמר יצחק מחותני הכהן מו״ה זלמן ; וכמוהר״ר קלמן, סי׳ ל״ט ; הגאון ר״מ כמהר״ר יוסף ארלי סי׳ ל״ד ; האלוף כמוהר״ר יעקב דיינא, סי׳ ל״ח; סי׳ מ״ד ; האלוף כמר משה אפרים, סי׳ מ״ה ; מחותני האלוף מוהר״ר משה סל, סי׳ מ״ז ; גברא רבא בוצינא דנהורא כמהר״ר עובדי׳ ספורני יץ, סי׳ מ״ח, מ״ט ; לשארי האלוף כמוהר״ר יחיאל יץ, סי׳ פ״ג ס״ב, (כנראה הוא אבי המהרש״ל ז״ל; הר״ר אברהם גירו, סי׳ ס״ו ; היקר אליעזר ברבי בנימין, סי׳ ס״ז ; משה חנין בכמר פרחי׳ חנין ז״ל, סי׳ ס״ח ; האלוף משולם קושי, סי׳ פ״ב.

בסימן ע״ב מזכיר מלחמה עצומה בין אדום וישמעאל בשנת רח״ץ, 1538.

בְתם: 1) אשת הג׳ מוח זלמן רונקעל בע״ם חתן דמים נפט׳ בקראקא שכ״ב ; 2) מרת בונה (נפ׳ של״ה) אשת יעקב (נפ׳ של״ב) בן מוה״ר משה הלוי, מוזכר בסי׳ מ״ז. בסי׳ ל״ד מזכיר כלילת כת.

רוח חן וענות צדק מתוח על כל תשובותיו, לא יפלפל ולא יסלסל עד קצוי ארץ ורום שמים, אך יקצר מאוד ויוציא הדין לאמיתו מתוך ים התלמוד וקצת מהראשונים. כוחא דהתירא ונטייתו להקל נראה עם כל כתביו ובין שירותיו יצהירו, ובפרט להתיר חבלי עגונה או שומרת יבם, או בקדושי קטנה וכיוצא בו.

ואם אמרתי אספרה כמו הלא עלי להעתיק רובי תשובותיו, וכדאי להזכיר דבריו המחודדים בס׳ ל׳, וכה יאמר : וגם אינני נשען על דקדוקי שדקדקתי כי יקל בעיני כל צורבא אשר לא יגיע לקרסילך לשדות נגרא בדברים אשר עקר תולדותם מתוך הפילפול, אמנם על גמרא ועל סברא אני נשען.

בסי׳ ע״ח התנגד לבטל מנהג קדמון אף כי זר, ובאמת מלתא דתמיה הוא שנהגו לקרות המפטיר דיונה ביוה״כ רק ג׳ פסוקים הראשונים ככתבם וכלשונם, ולתרגם כל הנביא מראש ועד סוף בלע״ז בלשון יונית, ואח״כ לקרוא במיכה ג׳ פסוקים ולתרגם אותם כנ״ל. וכה יאמר : באמת מלתא דתמוה הוא המנהג הזה, אכן לא זה הדרך להשען על בינותנו ולבטל מנהג קדום, אכן צריך לבקש בכל עוז למצוא סמך ליישב אותו וכו׳ וכו׳.

עוד בכתב יד. ואשר רבים לוחמים עליו, וכה יאמר בנו הרשי"ק. „(שו"ת הרמ"א סי' קכ"ז), ואני בעניי לא מקובל ולא בן מקובל „אנכי".

בספרו שו"ת מהר"ם פדווא עם שו"ת אבי חותנו הר"י מינץ יזכיר השנים משנת יפר"ח סי' ו', עד שנת ש"י בסי' ל"ה. בסי' מ"ט יזכיר החדשים מאי, יוניי, בסי' ל"ח ובסי' ע"ז ב' דצעמברש, בסי' ס"ח יאמר: והנה נמצאתי כעת בעיר וויניזייה עמוס התלאות מעסקי הגליל וכו' בית מנוחתי שהוא בפדווא אשר שם מקום קבוע לי וכו' בית מדרשי. ואולי לזה ירמזו דברי הר' יוסף בר' גרשון כץ בספרו „שארית יוסף" סי' א', אחר אשר מפליג מאוד בשבחו ויאמר „מי הביאני הלום לשאר ברוחי הבושה ולשלוח פסק קמי מר, כי מן הראוי לשאול שאילת ולא לפסוק קמי מר וכו וכו', יוסף לאמר: והשיב לי הגאון אח"כ שאין לסמוך על דעתו לע"ע כי מעין התלמוד אינו בידו בעו"ה ר"ל, שהיה בעת שנשרפו הספרים ע"י שגזרו במדינות לועז בעונש גוף שלא ילמדו התלמוד, וספר שמצאו שרפו בעו"ה.

השרפה הזאת היתה בשנת 1553-4, שי"ג ד', בזמן האפיפיור יוליום השלישי. (צ"ד סדר הדורות א', 245, ועיין בס' עמק הבכא, דף 128, הוצאת מאיר לעטטערים, קראקא 1895, מחובר מאת יוסף הכהן אשר עינו ראתה בצרת עמו בעת הנבהלה הזאת).

בסי' מ' יאמר מרדכי הארוך שיש לי ואינו בדפוס, ובסי' כ"ט כל חידושי מרדכי שאינם במרדכי שלנו ורק שלשה כאלה נמצאים.

אחדים מתלמידיו היו הג' מוהר"ר שמואל ארקיוואלטי, הרב מו"ה אליהו קאפסאלי, מקנדיא סי' ל"ב, הרב ברוך עוזיאל חזקוטי.

מרחוק ומקרוב באו אליו שאלות בדברי ד' זו הלכה ולמוצא פיו ההלו. ואלה הם אשר יזכיר בתשובותיו אשר חלקו לו מלא חפנים כבוד ויקר, מחותנו יוסף ק"פ (קאסטעלפראנקא) סי' א', ג', ע"ט, פ"ד הגאון המרומם כמהר"ר מאיר יצ"ו סי' מ"ו, גיסו כמר יעקב ס"ל יצ"ו, אהובי הגאון כמוהר"ר בענדיט ח', ע"ג; האלוף כמוה"ר נפתלי הירש כץ סי' ח'; אלופי כמוהר"ר ברוך עוזיאל חזק סי' ט' י'; הגאון מו"ה נתן סי' י"א; ר' שלמה מאייזענשטאדט סי' י"ב; מהרר"י סי' ט"ו; למהר"ר קלמן א' ל"ט; למהר"ר יהודא גריגו; האלוף כמוהר"ר יצחק כ"א כ"ה; צנא מלא ספרא הר' האלוף כמר משה אלשקר בירושלים סי' כ"ט; שר צבא הוא הגאון כמר נתן

ונתקבלו הוראותיו ברצון, בשערים המצוינים בהלכה (שם ובקרי' נאמנה דף 323-324), עיין שו"ת הרמ"א סי' ט', מ"ח, מ"ט, קכ"ו, קכ"ז, גם מפליג מאוד בשבחו בס' א' ל"ו, נ"ה, פ"ט, צ, מ"ט, נ"א כ"ג, קכ"ט. ושו"ת שארית יוסף. ובשו"ת אבקת רוכל למרן הר"י קארו סי' ס"ה, נמצא תשובתו, ועיין בשו"ת המהרש"ל בס' ו' כ"ח, שמגדיל מאוד בשבחו ובשבה בנו ויקראם שאירנו, כי שניהם היו נכדי הר"ר ר' יחיאל לוריא, אבד"ק בריסק הנ"ל.

בספר מאור עינים במחלקה תולדות ר"ע מן האדומים להחכם הנעלה ד"ר ליטמאן צינץ, יאמר: ר' מאיר מפדווא הדפים בשנת שכ"ג עם שותפו ר' עזרי' מפאנו בר' יצחק מתושבי מאנטובא ומק"ק הלועזים את המדרש תנחומא והגיהו, וכתב הקדמה הגונה בראשו עם ששת הרוזים, גם סמן בציונים כל המאמרים הנוספים, והוסיף שלשה לוחות על הפסקים, על המעשים ועל המשלים.

ועיין עוד בספר אבות עטרה לבנים דף ס"ג ושם יאמר כי עשה הגהות על הטורים, פירושים על מאמרי חז"ל, וגם חבר ספר מענין „שמות וקבלה מעשיות", גם סליחות כמנהג אשכנז.

גם העיד הרב מו"ה אברהם הרופא שער ארי' שהיה תלמידו גם חבר ותלמיד בנו שי"ק. בשלטי הגבורים נ"ט ע"א על הרב הר"ם מפדווא שהיה סופר מובהק בסת"ם, והגיה ספרים רבים שנדפסו על ידו בעיר מנטובה. חבר ס' רמזי התגין הובאו דבריו בספר שלטי הגבורים הנ"ל. גם שכתב מ"ג ספרי תורות, ונבדקו בכל גלילות איטאליא, והכשרו כלם, ולא נמצא שום חכם או מ"ץ מהרהר אחריהם או פוסל אותם. (תולדות גדולי ישראל, גירודני, אות המ"ם).

ואני הכותב מסופק מאוד על דבר הספר משמות וקבלה מעשיות שיצא מתחת יד המר"ם מפדווא. וכבר נודע שכמה ספרים כאלה הוציאו אנשים בעלי הזי' וחולמי חלומות, ורק למען הרבות קופצים על ספריהם, תלו אותם בגדולים וטובים, אשר שמם היה מפורסם בנפיצות הגולה, וכן קרה לכמה מגדולים שלפניהם. כמו ספר הגורלות שיחסו להרה"ג ר' סעדי' גאון ז"ל.

ומצאתי סמך לדברי בספר קרי' נאמנה דף 324, בהערה שם, וכה יאמר: והרמ"ף ובנו, הפילוסופיה, וידיעות חכמות חיצוניות „היה להם למנה. ועיין בהגהותיהם להרמב"ם פ"א מהלכות יסוה"ת, „שהביאו את המורה, וגם את ספר מלחמות ד' להרלב"ג, שהיה אז

להה"ר ר' אברהם מינץ הלוי היו שני בנים ובת אחת:

א) הגאון מו"ה יוסף הלוי מינץ ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראת ד', יש לו תשובות בשו"ת גיסו מוהר"ם פדווא בסי' ט'.

ב) הרב מו"ה משה מינץ הלוי, גם הוא שקד על התורה בק"ק פדווא, ובס' ב' דף מ' מוזכר גם גיסו יעקב ס"ל.

בתו חנה אשת הר' ר' מאיר בר' יצחק קאצנעלבוגן, הגאון הנודע בשם מהר"ם פדווא, נפטרה שכ"ד סוף אדר, ראה מצבתה.

בין כתבי יד שונים אשר הובאו לבית התלמוד שעכטער בנוא יארק, בשנת תרפ"ז, נמצא גם חתימת יד רב אחד בשם אברהם אהרן נארליגען, ומתוך דבריו נראה שהיה גיסו של המהר"ם קאצנעלינבויגין ז"ל. (לייברערי רעפּארט, 1927-28. פיידוש 134). גם נמצא חתימתו של זה על פסק דין ביחד עם חתימת המהר"ם פדווא ז"ל בשו"ת מהר"ם פדווא סי' כ'.

דור שלישי

משפחת קאצנעלנבויגין

עוד טרם שקע שמשו של הר' אבי"ה (אברהם בן יהודא הלוי) כבר החל לזרוח שמש חתנו הר' מו"ר מאיר בר' יצחק קאצינעלנבויגין שעוד בימי נעוריו עזב הוא עם אביו את עיר מולדתו קאצינעלינבויגין אשר באשכנז, והיה בתחילה מתלמידי הר' יעקב פאלאק ז"ל בפראג; ואח"כ בא לאיטליא והיה לתלמיד מובהק להר"י מינץ ז"ל, ותלמודם של שניהם נתקיימו בידו, והוא החזיר את עטרת הישיבה ליושנה בפאדווא, כי אליו נהרו תלמידים מצוינים בהלכה מכל קצוי תבל, ושם כבודו נודע למשגב בכל תפוצות ישראל, ואליו פנו בכל דבר חק ומשפט מכלקצוי תבל ואיים רחוקים, הוא היה אב"ד בפדווא ארבעים שנה. (כ"ח ש"ג 91,) (מזכרת רבני איטאליא דף 45).

הוא הגיה והביא לדפוס בשנת ש"י את היד החזקה להרמב"ם ז"ל בדפוס ראשון של ה' בומבורגי, וכתב עליו הגהות יקרות ביחד עם בנו מהרשי"ק, ויזכרהו לשבח מרן הקדוש בספר כסף משנה בשם אחד מחכמי הדור, וגם הרדב"ז בתשובותיו הזכירם בכבוד

סי' ט' וי"א, ידידי האלוף הר"ר מנחם רפ"א כץ יצ"ו ; סי' י"ב, פטיש החזק עמוד הימיני פנחס יצ"ו ; סי' י"ד, הגביר האלוף מוהר"ר יושע מכונה זאנוויל יצ"ו בר' יקותיאל ז"ל ; סי' ט"ו, עמיתי ידידי נחם יצ"ו ; עמיתי מחותני הרר"י אינשהיים יצ"ו ; גם עמיתי מחותני כרכא דכולא ביה, אבקת הרוכלים ריש כלה וריש גולה, האשל הגדול מוהר"ר אליקים סג"ל יצ"ו ; בסי' י"ב מזכיר מורב"י רבי מאיר זצ"ל.

דור שני

בנו ר' אברהם הלוי מינץ (אבי"ה) ישב על כסא אביו בעודו בחיים חייתו משנת רס"ד עד רפ"ו, 1504-26, הוא נולד ערך שנת ר' 1480, ונפטר בשנת רפ"ו, 1626, לפי דברי צ"ד נפטר בשנת ר"ץ, ולפי דברי האלבערשטאם בשנת ש"א, 1541. (גרעטץ ג' ד' י' ח' ח' ט').

כנראה היה לו דין ודברים עם המהרר"י מרגליות ז"ל ועם בנו אייזיק מרגליות, בהסכם אביו הר"י מינץ ז"ל, וזה האחרון לקח למספרפסי מניה, ביחד עם מהרר"י פולק אחרי מות אביו המר"י מינץ ז"ל בראותם כי סר צלו יצאו לקראתו בחרוף וגידוף לרגלי הריב בין שני קצינים, עמנואל מנורצי איש פיארא, והר' אברהם רפאל פינצי איש בולאנייה, כנזכר לעיל גם הוא נזכר לשבח בתשובות מהרש"ל, ומרן בשו"ת אבקת רוכל.

בספר דעת קדושים חלק מזכרת רבני איטאליא פעטערבורג תרנ"ז, 48, 49, 50. מלבד דברי בעל שלשלת הקבלה. יש להעיר כי עוד בחיי הרב אבי"ה נדפסו בוויניציא (רע"ט 1599), פסקי הגאון מוהר"ר ליווא מפיראראו ומו"ה אברהם מינץ עם שו"ת מו"ה בענדיט אלכסנדר בן ר' אליעזר אשכנזי. ועיין אוצר הספרים לבן יעקב עמוד 490, אות פ' נומער 1001, ובעמוד 559 אות ש' נומער 116.

אשתו היתה בת אחות ה' ר' יודא ליוויא מפיראראה, (ד"ק חלק מזכרת חכמי איטליא).

באוצר נחמד שנה ד' דף ג' יכתוב הר' שד"ל ז"ל כי גם בן אחר היה להרי"ם ז"ל בשם יצחק לוי מינץ. באשר מצא חתיכת ניר קטנה, והוא חצי איגרת שכתב ר' יצחק לוי מינץ לאביו הג' ר' יהודא מינץ.

מצאתיה", שאין למו שום שייכות לדברים הקודמים ולא להבאים אחריהם. לכן משערים כי זאת היא התשובה סי' ל"ב בס' „מים עמוקים", ונראים הדברים בהשערתו.

עוד היה לו ולבנו הרב אבי"ה שם בפדדווא לאבן נגף איש אחד עשיר ותקיף שמו הירץ ווערטים אשר עשה פרוכת לביהכ"נ עם צורת צבי מרוקם במרגליות, והיתה הצורה בולטת, ולכן מיחה בו הרב. והוא מרוב עשרו ותקפו לא השגיח בו, ככתוב בתשובות תלמידו והתן בנו מהר"ם פדווא, הנדפסה בתשובת אבקת רוכל סי' ס"ה. (ראה אפס קצהו דודו"ד ח"ה 282, 281), (גם כרם חמד ש"ג).

לדעת הכל היו שני חייו מאה שנה ויותר, נולד בשנת קס"ח, ונפטר בשנת רס"ט 1509, והעיד עליו הרב החסיד ר' יוסף יעב"ץ בע"ס אור החיים, בהקדמת ספר מאמר חסדי ד', כי הוא ראה את הרב ר' יודא מינץ ז"ל, והיה בן מאה שנה, ויצא לברך ברכת החמה. חמשה ימים אחרי מותו נפטר הרב הר"י אברבנאל ונקבר בצדו, ומחמת המלחמה נהרסו הקברים ולא נודע מקומם איה. ואנשי ק"ק פדווא נוהגים לבקר מקום קברות הצדיקים הללו בכל ערב יום כפור. (הקדמת המו"ל ספר מעיני הישועה להר"י אברבנאל ז"ל). (א).

ומה שנכתב בסוף פירוש האברבנאל לס' בראשית „והשלמתי בשנת אפא"ר הם דברי מעתיק אחד, כי גם בהקדמת ס' דברים יכתוב בזה הלשון „אמר דון יצחק אברבנאל זצ"ל", וקשה הדבר מעקרו, כי איך יכתוב הרב אברבנאל על עצמו „זצ"ל".

הרבנים בזמנו, ואשר החליף עמהם תשובותיו כפעם בפעם: סימן ג', מורי הזקן אמוץ ר"ג קרובי הגאון מוהר"ר ענשכין יצ"ו. סים ןג', מורי הר' שמחה יצ"ו, ובסי' י"ג מזכירו זצ"ל; סי' ד', האלוף שארי ישעי' יצ"ו; סי' ו', מחותני אהובי ועמיתי הר"ר יקותיאל יצ"ו בן מהרר"ש ז"ל; סי' ח', מחותני היקר מר' גוצליך סגל;

(א) שגיאה שדשו בה רבים. הר"י יעב"ץ נפטר בשנת רס"ז טרם שנמלאו להרי"ם מאה שנה. ובאמת ההקדמה לספר חסדי ד' נכתבה ע"י בנו הרב יצחק ז"ל בשנת רצ"ז. והוא היה עד ראיה בשנת רס"ח במעמד הקהל שראו את הר"י מינץ ז"ל שעלה וברך את ברכת החמה. ובשנה הזאת נמלאו לו מאה שנה, שנולד בשנת קס"ח. ראה ספר מאמר חסדי ד', שנדפס מחדש בנוא יארק בדפוס מוינעשטער.

מקנדיא. דברי ריבות ומחלוקת בויכוח גדול שהיה ביניהם שהרעיש כל הגולה בפסקיהם, והם כתובים וכמוסים עד היום הזה עם רבני קנדיא. (כרם חמד ש"ג).

כ"כ בספר מצרף לחכמה דף כ"ב. ובאילים דף כ"ט, והר"א מזרחי עמד לימינו, מפליג מאוד בשבחו בתשובותיו סי' נ"ו, וז"ל, התבוננתי הרבה בדברי מהר"י מינץ, ומצאתי בהם חכמה נפלאה, חכמתו גדולה מאוד משמיעתו, ועל כיוצא בו נאמר „כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ד' צבאות הוא". המאור הגדול אשר אין כח בעינים לראותו מחוזק אורו וזהרותו, אם ימצא איש לקחו לבו ואומץ לבבו להתחזק נגדו, כדי להסתכל בו, הנה תכהנה עיניו מראות ויפסיד אורו והדרו, עכ"ל. גם בעל קורא הדורות יזכירו וכה יאמר: והנה כפי הנשמע הר' יהודא מינץ היה רב גדול ומובהק, וכן ראיתי בפסק מכתיבת יד מהרב יהושיע שונציני ז"ל וז"ל: ואל תשיבני מדברי מהר"י מינצי סג"ל, שאם היותו בלי ספק מופלג בחכמה ובזקנה, קבלנו מאבותינו ורבותינו שאין חכמתו ופלפולו נכר מתוך פסקיו שיותר גדול היה כפלי כפלים ממה שפסקיו מורים עליו, כי היה אשכנזי וכל האשכנזים בטבעם הם עלגי שפה כבדי פה וכבדי לשון, ואין כח בהם לבטא בשפתים ולא לכתוב בקולמוס העומק השוכן בתוך לבם ולא יבינם אלא מי ששמע אותם וקבע בישובותיהם עדן ועדנים, עכ"ל. (קורא הדורות דף כ"ו ד').

ועיין גם בשו"ת מהרד"ך (בית כ"ד), ששלח פסקו למוהרי"ם לשמוע דעתו עליו וכתב לו גם כן התוארים „רבא דעמיך" מדברנא דאומתיך", גם קראו רבו ואדונו.

הר"ש מתתיהו שטראשון בגליון רחובות קריה 313-316, הנספח לספר קריה נאמנה רש"י פין יאמר כי המחלוקת והדין ודברים שהיה בין הרי"מ סג"ל ז"ל ובין הר' אליהו דילמודיגא מקנדיא בע"ס בחינת הדת היה בדבר חבית יין, והסיכסוך עם השקלא וטריא עם כל דברי הריבות נמצא בשו"ת לר' אליהו מזרחי שנדפסו יחד עם תשובות מהראנ"ח, ונקראו בשם „מים עמוקים" סי' ל"ז, עיין שם.

ועוד יעיר שם דף 314 בהערה אשר התשובה סי' ל"ב הנדפסה בס' מים עמוקים להרב מו"ה פנחס יצ"ו, בלי שום חתימה בסופה, היא תשובת מהר"י מינץ, כי בתוך תשובת הר"י מינץ סי' י"ב נמצא דברים כאלה: „א"ה בכאן שייך תשובה המתחלת כת"ב א"ז ולא

וסי׳ צ׳, כי רבים מבני עמנו מתנשאים לתת עיניהם בבעלי כיסים להזמין אותם לפני רב או דין מארץ רחוקה למען הפיק זממם ובתחבולות כאלה הם מוציאים ממון מבעלי ממון, כי העשיר אשר ישב בשלוה במעונו או טריד בעסקיו היה ירא מסכנת דרכים, וטוב לו לתת לתבעו שלא ביושר ולפשר את תביעותיו, ולפעמים גם רבנים היו תומכי ידי עושי עול אלה.

נגד זה קם המהרי״ק וגזר בחרם ובאלה שכל העושה כן, אין ראוי להיות מכלל עם ד׳. והוא חי בזמן הזה, כן נראה היתה מזמת התובע הזה מהאלוף עמנואל מנורצי, וכאשר הרב אבי״ה ידע אותו ואת תכונת נפשו כנ״ל לכן עמד לימין צדקו ולא נתנו לכתת רגליו אל עיר אחרת.

אחדים מתלמידיו היו ר׳ יהודא דלמירים הרב מקנדיא, ור׳ יוסף אבן יחייא אביו של בעל שלשלת הקבלה, ובאגרת שכתב ר׳ אליהו קאפסאלי אל הרב ר׳ יוסף טאישטצק יאמר : גם מרי בישראל גדול שמו מ׳ ישראל אשכנזי כתב לי וכו׳ כשהסמיך מ׳ יורא מינץ ז״ל את מ׳ אליהו מזרחי וכו׳, שלשהקב״ל (דף ס״ד).

מנחם בן הרב מו״ה פנחס מעיל צדק יצ״ו. שו״ת מהר״י מינץ סי׳ י״ג. דברי ימי ישראל שפ״ר ציון ז׳.

הר׳ מינץ היה גדול בחכמות זרות, והיה פרופיסור ללומדי הפילוסופיה בבימ״ד המדעים בעירו, ורוב אצילי הארץ היו תלמידיו והסגנים בני הנוצרים היו כרוכים אחריו, והקימו לכבודו מצבת זכרון עם ציור תמונתו בבית מדרש החכמות אשר בווינציא, והעיד עליו רמ״ש גירונדא שחי קרוב לזמננו כי ראה את תמונתו מוצב במעלות הסולם אשר בבית מדרש המדעים עם מכתב מציין תהלתו לכבוד ולתפארת. (דודו״ד ח״ה 283), (כרם חמד שנה ג׳ דף 89).

כנראה היו גם דברי ריבות בעירו כנזכר בסי׳ ח׳ שכותב : „אתה ירירי ידעת ששמעתתא בעי צילותא כיומא דאיסתנא, וכעת לבי בל עמי מצד הבילבולין המתהוים בעו״ה כאשר ידעת (אולי ירמוז על הרדופים והגרושים שהיה בזמנו), בספר אור החיים להר״ר חיים בן יוסף מיכל ז״ל ס׳ 1020, כותב בערכו.

הר״ר יודא מינץ מובאים דבריו בתשובת מהר״ם מינץ סי׳ י״ג. ע״ח ע״ט ק״ו בימי מהר״י ברונא שם ס׳ צ״ז ומהרי״ק ומהר״א מזרחי ס׳ נ״ד נ״ח, ועברו בינו ובין הרב מו״ה אליהו דילמודיגא

בספר שלשלת הקבלה נזכר בקיצור דבר הדין תורה וז"ל :
איש אחד בעיר בולונייה בשם אברהם רפאל פינצו, הביא טענותיו לפני הרבנים, כי הפקיד שנים עשר אלף זהובים ביד אחד עמנואל מנורצו איש פיאררא, והנתבע כחש בו וטען להד"ם. והנה בא התובע לפני רבני עירו בטענתו כי לא יכול לבוא בטענותיו לפני רבני העיר שהנתבע שוכן בה כי הנתבע נודע לאיש עשיר ואלום, ורבני עירו לא יוציאו משפט צדק מפני נשיאת פנים, או כי פחדו ואימתו על רבני עירו, והמה הרבנים הסכימו עם התובע ויצא פסק דינם שהנתבע ילך למקום ממוצע, אך הרב אברהם בן הר"י מינץ ז"ל (אבי"ה) עמד לימין הנתבע כי ידע אותו לאיש ישר וטוב, הולך צדקות ודובר משרים, ואינו גבר אלים או תקיף בעירו כלל. וגם שהוא בטבע כובד התניעה סובל חלאים מוכה בסנורים יזיל זהב מכיסו וכסף בקנה ישקול טרם שיצטרך לצאת ממקומו וללכת אנה ואנה. והרבה רבנים עמדו בשדה המערכה אלה מול אלה, עד אשר בא הדבר לפני המהר"י פולק ז"ל והוא אשר שמר לו עברתו מכבר, (בדבר אביו ז"ל), מצא כאן בעל חוב לגבות את חובו, וירק את אשפתו בחצים שנונים ואבני קלע כאיש אויב ומתקנם לבזות נפש לומד תורה, להיות מלעיב במלאך אלקים, כנראה עלתה בידי אוהבי שלום להשקיט הריב אשר כפי המסורה בפי בני הדור אחריהם לא האריכו ימים אחרי כן, ונפטרו שניהם בשנה ההיא ביום אחד. (שלשלת הקבלה, דעת קדושים חלק מזכרת חכמי איטליא, דף 45-77).

ואני הכותב דמזרעי דזרעיה קא אתינא ועלי להפוך בזכותו, מצאתי מקור נאמן להצדיק פעלו ולאשר דרכו, כי בדורות האלה דור נגש ונענה מורדף בלי חשך הצרות והפגעים העבירו רבים על דעתם ועל דעת קונם. ומהם יצאו אנשים בני בליעל אשר נתנו עיניהם בבעלי כים ואנשים אמודים והמה באים אליהם בטענה „מנה לי בידך". או „אלפי כסף וזהב הפקדתי עמך", ואלה הנתבעים אשר לא ידעו את האנשים האלה ואת שיחם וטענו להד"ם נתבעו לב"ד הרחק ממגורם ומעיר מושבם. וכאשר בזמן הזה לא היו הדרכים מתוקנים כל צרכם ואף לעזוב את העיר ויושביה היה ממש בסכנת נפשות לכן למען יפדו מטורח ומסכנה נפשם נתנו להם מסת כסף למען לא יחרצו את לשונם.

ואלה דברי חדב ר' יוסף קולין בתשובתו (מהרי"ק) סי' כ"א

יקרים לחזק דעתם ; יאמר במתק לשונו : „ואם בעל נפש הוא יבין „את אשר לפניו, וישים סכין בלועו וכו׳ ואם חוזר בו מוטב וכו׳ כי „די לו בחזרתו״, כיון שהנדוי היה על תנאי עד שיחזור וכו׳ ואם ח״ו שאינו חוזר ראוי להורידו מגדולתו, ואחר כך לנדותו, אבל אפכא "לא וכו׳. ולמה לא נדין אותו לכף זכות ובחזקת חבר וכו׳, בשביל כך „אינו בר נדוי וכי מאומד הדעת נחייב אותו שמתא. ואפילו למדה „יש לדונו לכף זכות וכו׳״.

ואל הרבנים הכותבים המנדים והמחרימים יאמר בציף ודבש אשר תחת לשונו : "ואתם רבותי יצ״ו, אל תאשימוני על שאני מביא „ראיה על המיאון, כי גם אני כמוכם מן המחמירים, וחלילה להתירה „לעלמא בלי גט וכו׳, אלא הנני רואה וכו׳, שכתבו על האשה מרת „סילקא הרי היא כא״א גמורה, אלו כתבו הרי היא אחרי מיאונה כקודם מיאונה היה מספיק וכו׳, ואתם רבותי עליכם מוטל לעיין „ולתקן וכו׳, ואף אם למדתי סנוגוריא על מהרי״ף מכל מקום הלב „יודע מרת נפשו וכו׳, ולא ישא עליו חטא״. עיין שם במקומו כי שם הראה לדעת את גאון ידו ואת תפארת גדולתו ובקיאתו וגם רוב צדקתו וענותנתו.

ולא כן עשה המהרי״ף הנ״ל לבנו הר׳ מוה״ר אברהם ז״ל בעסק דיני ממונות שהיה לו דין ודברים עם גדולי זמנו אחר מות אביו הר״י מינץ ז״ל. כי הוא המהרי״ף ז״ל שפך עליו את כל חמתו ויבזהו כאחד הריקים ויסב את שמו לבוז ולשמצא, וינדהו ויחרימהו בכל לשון נדוי ושמתא, כאשר נראה מהחרם הנדפס בספר דעת קדושים מהר׳ ישראל אייזענשטאט (מזכרת חכמי איטליא), ובמקום גדולתו שם נראה קנאתו ונקמתו ע״ש כי לשונו תלהט גחלים ועטו תשפוך לעג וקלס חרוף וגידוף, מגבב ומגשש כל מלה לא טהורה, וכל ניב בלתי נקי לבזות ולבלוע איש נקי וצדיק אשר לא פרץ סיג או גדר בדין תורה או במקום שיש לחוש באיסור דאורייתא או דרבנן אך באשר כי החרה והחזיק בידי בעל דין אחד שאינו מוכרח ללך לדין אל המקום אשר התובע ירצה, ומי יתן והיה כתב החרם הזה כבוש בטמון ולא ראה אור עולם, כי לא לכבוד הוא לו, וכל הקורא תצלינה שתי אזניו וילט באדרתו פניו. (דעת קדושים חלק מזכרת חכמי מדינת איטליא).

איך יגע וטרח ובעמל רב החרה והחזיק להתיר חבית יין שנגע בו איש נכרי. והעיקר מן הטעמים שהמציא שם הוא „שהתורה חסה על ממונם של ישראל". וכן דבריו בשו"ת מהר"ם פדווא בס' ט"ו בסופו.

ומכל אשר יופיע נגד עינינו מתוך דבריו ופסקיו יצדיקו את הכבוד והתהלה אשר נתנו לו בני זמנו הקרובים והרחוקים, כי מהם נראה שהיה תם וישר, אוהב שלום ורודף שלום ודבריו בנחת נשמעים. רק פעם אחת פרצה מריבה בינו ובין אחד המשכילים בעל חכמות חצוניות השוכן אתו בפדווא, אכן לא נודע לנו מה היתה סבת המריבה, אבל ידענו כי היתה לאיש ריבו מרה באחרונה. (דודו"ד ח"ו 282).

וכן נראה כי התאמץ להקל ולהתיר משום כוחא דהתירא עדיף, ויאמר ס' ט"ו „מקילין לעני מפני עניו ולעשיר מפני כבוד השבת", ושאנשים ונשים יחליפו שמלותיהם בפורים, ואין בזה משום „לא ילבש גבר שמלת אשה" (ס' ט"ז) וכן התיר לקרוא בס"ת אע"פ שהפתוחות והסתומות לא היו כסדר שסדרן הרמב"ם ז"ל ס' ח'. והתיר לאשה שתנשא בלי חליצה, שנפלה לפני יבם מומר שהיה ישראל בשעה שקדשה אחיו, (ס' י"ב וס' י"ד),

ואם באחת מתשובותיו סי' י"ג, יצא בלשון מדברת גדולות, והרחיב דבריו נגד הר' ר' יעקב פולק, (1) בדבר המיאון, להסכים עם רבני אשכנז, גם אז פתוח יפתח בשלום ומתון הוא מאד בלשונו, ופתח דבריו יאמר : „למען אחי ורעי אדברה נא שלום", ויראה לדעת כי חזקו עליו דברי הגאון ר' יעקב מרגליות זצ"ל, שבא לחזק דברי הגאון הגדול מוהר"ר מנחם מרוזבורג ז"ל שאיזן וחקר ותיקן „שלא למאן בזמן הזה". ולהצדיק נפשו יאמר : וגם „כי באו לידי חבילות „חבילות מכתבים מרוב רבותינו מארץ אשכנז יצ"ו, וזה הוא סיומא „של אותו כתב ; לכן אדוני ומורי עליך מוטל למחות ולגזור שלא „תצא במיאון, כי אתה גדול דורנו ולדבריך יסכימו כל בני מדינה, "ושלום תורתך יגדל נצח, כא"נ תלמידך מנחם בן הר' הג' מהר"ר פנחס מעיל צדיק יצ"ו".

ואחרי אשר יעמיק חקר להסיק שמעתתא אליבא דהלכתא ויפרוש ידיו לשחות במעמקי ים התלמוד בעיון רב להוציא פנינים

---

(1) זה היה בשנת רנ"ב והמהרי"פ היה אז רב בפראג, ותיכף אחר זה העתק אהלו, והיה לרב בלובלין ושם מ"כ.

מכל תורותיו אין שארית כ״א שש עשרה תשובות וסדר גיטין וחליצה, וסיבת הדבר נאמר בהקדמת שו״ת מהר״י מינץ אשר הוציא לאור חתן בנו אברהם מוהר״ר מאיר ב״ר יצחק קאצינעלנבויגין (מהר״ם פדווא), ביחד עם תשובותיו אשר חבר בעצמו, וכה יאמר בהקדמת ספרו הנ״ל : „היות וכו׳ באשר באותה שנה שנפטר רבנו היתה קרית פדווא עיר מושבו לשלל ושלטו ידי זרים בספריו ולקרעם ולשרפם, ומעט מזעיר הם נשארו לפליטה וכו׳ אמנם עתה בזמן קרוב בא אלי גיסי האלוף כמהר״י מינץ ס״ל י״ץ בן בנו, ואמר שמצא קצת קונטרסים גנוזים אחת הנה ואחת הנה, עד שקבץ י״ו פסקים והביאם אלי וכו׳ בכן אמרתי הגיעה השעה לעשות נחת רוח לתלמודי אשר יום יום ידרשו ממני להעתיק השו״ת אשר נתהוו על ידי. אמרתי עתה אקים ואחבר אותם עם הפסקים של מו״ר רבנו ז״ל הנ״ל, ויהיו להם לצוותא בעלמא וכו׳ ואנכי תלמידו וחשוב כבנו, להיותי בעל בת בנו, ובני בנים כבנים, ובעל כאשתו.

והנה נודע הדבר, כי העיר פדווא נכבשה ותהי לשלל על ידי צבאות הקסר מקסימילאן, בשנת 1509, רס״ט, בחודש יולי. ואח״כ נלחמו בעלי הרעפובליקא וויניציא בצבאות הקסר, יולי 17, וישיבו ויכבשו המה את העיר.

ר׳ אליהו בחור בהקדמת ספרו „מסורת המסורה״ יספר ג״כ מן המלחמות האלה בשנת רס״ט. וז״ל : „בשנת מאתים וששים ותשע, החמס קם למטה רשע ויהי בהיותו בעיר פדווא רבתי, כאשר היא נלכדה ונשללה ונשדדה ואויבים את גוי השמו, בכל המון היהודים אשר תמו וכו׳״. (דברי ימי ישראל ח״ו ציון ה׳).

אמנם מזאת השארית הנשארת נוכל לשפוט על טיבו ותכונתו ודרך למודו. וזה המעט תשובותיו יראנו כמה מעלות טובות ציינו את האיש הזה בהוראותיו כי ידע ושם על לב מה הזמן דורש, פעם אחת התיר מינקת חברו, בראותו שאם לא יתירה להנשא תצא האשה לתרבות רעה (ס׳ ה׳), ופעם אחת טרח ויגע בפסק ארוך לחפות על כבוד בת ישראל נגד המוציאים עליה דבה רעה, ונגד מורה אחד אשר בהעלים שמו רצת להשפיל כבודה (ס׳ ו׳).

על חרוב הוא מתחיל לשלשל את ההלכה אשר הוא דן עליה ישר מן התלמוד, לא כחכמי זמנו אשר פלפלו הרבה ורוב משאם ומתנם היה בדברי הפוסקים שקדמו להם. ועיין בשו״ת מים עמוקים ס׳ ל״ז

והוא הרב זכרי' מענדיל אבד"ק טורבין בעלז, מו"צ דקראקא, במ"ח באר היטב על חו"מ, ש"ע יו"ד.

ואשר ירצה לדעת יותר מיוצאי חלציהם, יעיין בספר כלילת יופי ח"א דף פ', פ"ב, מהר' ר' נתן דעמביצער ז"ל אבד"ק קראקא.

משפחת מינץ

בשנת רכ"ב, בחודש מר חשון בכ"ה בו, אקטאבער 29, 1461, גברה יד אדאלף וו. נאססו על גבר איש ריבו דיתיר וו. אייזענבערג, ויבקיעו אליו ברעש מלחמה את העיר מגנצא (מאינץ), ובגובה רוחו ורום לבבו ובעברתו כי קשתה גרש את היהודים הנמצאים בתוך העיר. (דברי ימי ישראל שפ"ר, דף 280 ח' ששי)'

בין המגורשים נמצאו שני הרבנים התלמודיים בני שני אחים ר' אליעזר ור' יצחק הלוי, והם ר' יהודה מינץ, ור' משה מינץ בע"ס שו"ת מהר"ם מינץ, זה השני נתעכב זמן באשכנז, ואח"כ נתקבל לרב בפוזנא. (עיין דודו"ד, ח"ה, פרק כ"ו).

ר' יהודה בר' אליעזר הלוי מינץ הנ"ל שם פניו לאיטליא, ארץ שלום ליהודים בעת ההיא, ושם נתקבל לרב, והמשרה הקדושה הזאת היתה על שכמו ארבעים ושבע שנים, (שם פ' כ"ז).

רבו היה מוהר"ר אשר המכונה ענשכין (שו"ת מהר"י מינץ ב. ג.), אשר היה מושבו באישפורק (שו"ת מהר"י ברונא, ס' רנ"ד), ובשנת רכ"ה היה באילמא (סדר חליצה למהר"י מנץ), ושם יכנהו אמוץ הישיש קרובי הגאון (סדר הגט ל"ב), ראה תשובת מהר"י מינץ המובאת בס' מים עמוקים, תשוב' הרא"ם סי' ל"ז,

בסי' י"ב מזכיר מורי ורבי ר' מאיר זצ"ל. (אור החיים מיכל).

משם כתב אגרות למהרי"ק אשר דבר עליו בכבוד גדול (שו"ת מהרי"ק סי' ה'), וז"ל הנה הר' יהודה מינץ היה רב ומורה בקהל אשכנזים אשר בפדווא ויהיה נכבד בארץ, ונתקבלו הוראותיו, (מהרי"ק ס' ק"ס).

השם מינץ נלוה אליהם כי באו מעיר מיינץ, וכן נקראו בכתבי גדולי זמניהם בשם מנצי (ביו"ד היחס).

להגאון הר' שלמה לוריא (המהרש"ל) נולדה בת ווַאלענטינא, אשת הגאון ר' אפרים פישל, אבד"ק בריסק, הובא בפוסקים ובסמ"ע חו"מ סי' כ"ט ס"ק כ'. גם נכבדות מדובר אודותיו בעיר תהלה 168. אנשי שם 34.

להג' ר' אפרים פישל נולד בן הג' ר' צבי הירש, נשיא אה"ק ויעל ושם מ"כ.

להגאון האלוף ר' צבי הירש נולד בן הגאון מו"ה אפרים פישל אבד"ק לוקבא. (אנשי שם, שם).

להג' ר' אפרים פישל הנ"ל נולדה בת מרת יוטא אשת הג' הר' ר' ארי' ליב הגבוה אבד"ק קראקא, נקרא ר' ליב ר' פישל'ס, גם ר' ליב הגבוה. נפטר ט"ו אייר תל"א (1671), כלילת יופי דף ע"ח, הוא היה בן ר' זכרי' מענדיל קלויזנער, ווגם נקרא זכרי' הנביא בן הר' הגאון ר' בנימין ביינוש פו"מ בפוזן, (חותן ר' משה קצנעלבוגין אב"ד חעלמא), בן הג' זכרי' מענדיל פו"מ בפוזן.

הגאון ר' זכרי' מענדיל הנקרא זכריה הנביא הנ"ל היה חתן הגאון רבי בצלאל בן המהר"ל מפראג רע"ב—שס"ט (1512-1609), שהיה בן הר' ר' בצלאל בן הרב הגאון ר' חיים, שמ"ו 1588, בן הרב ר' בצלאל בן הרב הגאון ר' יהודא ליוואי הזקן ה' ר' (עיר הצדק ט"ז) (כלילת יופי ע"ח), סדר יחוסו למעלה בקודש נמצא בספר גדולת שאול החדש, ווארשא תרפ"ה, דף ק"ד ק"ה.

בספר עיר תהלה, דף 171, ס' ז', נאמר כי הר' הג' ר' זכריה הנביא היה חותן הר' בצלאל אבי המהר"ל מפראג, וזה טעות הכותב או המעתיק כי הר' הג' ר' זכרי' הנביא נולד אחרי המהר"ל מפראג.

להר' הג' ר' ארי' ליב הגבוה אבד"ק קראקא נולדה בת ושמה פעריל או רבקה, 1722, אשת הג' ר' יחזקאל יהושיע פייוויל תאומים, 1728, בן הג' ר' יונה תאומים בעמ"ס קקיון דיונה, תכ"ט 1669, בן הר' ישעי' תאומים שצ"ה 1640, בן הג' ר' משה אהרן תאומים, שמ"ה 1585, בן הג' מו"ה שמעון תאומים לעמיל חי במאה הט"ו בפראג.

להג' הרב ר' ארי' ליב הגבוה היו עוד בנים וחתנים ומיוצאי חלציהם בנין וחתנין מורי הוראה, יושבים על מדין בקהלות רבות באשכנז, רוסיה ופוילין, והרבו תלמידים וישיבות בכל תפוצות ישראל בארצות פזוריהם, ואזכיר רק בנו האחד אשר שם אבותיו בקרבו,

הגאון ר' אברהם לוריא הוליד את הר' הג' ר' יחיאל לוריא אבד"ק סלוצק. מוזכר בשו"ת מהר"ם פדווא ס' פ"ג, ס"ב.

הג' ר' יחיאל הוליד את הר' הג' ר' שלמה לוריא, הוא המהרש"ל מנ"כ בלובלין, נפטר בשנת של"ד, מצבתו בספר „לקורות היהודים בלובלין".

אשתו היתה ליפקא בת ר' קלונמוס בר' יעקב הברקשטיין ר"מ לבוב, אסטראה, בריסק, מנ"כ בהר הזתים, אחר שנת ש"ה. (ענף עץ אבות ס' 234).

לר' אברהם שרענציל הנ"ל, נולדה בת, אשת ר' ישראל בר' יוסף איסרלין, פו"מ בקראקא, והוא הוליד את משה (הוא הרמ"א), ואת אהרן ואת מרים.

בתשובות הרמ"א סימן מ' וסימן צ"ט מוזכר הר' יוסף מבריסק אחי הרמ"א, הובא בדרישה יו"ד ס' של"א ס"ק י"א, נפטר בפוזנא (עיר תהלה 167),

בספר משפחת לוריא יזכיר הר' ר' אליעזר אחי הרמ"א שהיה חתן המהרש"ל.

להגאון מו"ה יצחק קאנצעליבויגען נולד בן בשם ר' מאיר, הוא הנודע מהר"ם פדווא, הוא בא עם אביו מעיר קאטצענעלענבויגען באשכנז במדינת נאססא-העססען, לעיר פראג, ונתישב שם עם בנו, ואז היתה שם ישיבת הר' יעקב פולק, וכפי דברי הרמ"א בהוספותיו לספר יוחסין, והר' חיד"א בשם הגדולים ערך מהר"ם פדווא היה מתלמידי הרי' פולק עם הג' ר' שכנא מלובלין. ואם אמת הדבר, הוא היה תלמידו בילדותו, כי הרי' פולק עזב את העיר פראג בין שנות רנ"ב ורנ"ד, ואז היה המהר"ם מפדווא כבן ארבעה עשר שנה, שנולד בין שנות ר"מ ורמ"ב.

ומדברי המהר"ם פדווא בהקדמתו לתשובתיו אשר הדפים ביחד עם שו"ת הר"י מינץ, נראה שהיה תלמיד מובהק להמר"י מינץ ז"ל, וגם נשא לאשה את נכדתו חנה בת הר' ר' אברהם בן הר' יהודה מינץ ז"ל הנ"ל.

בספר משפחות ק"ק פראג צד 324 נמצא מצבה בנוסח זה. שבת שובה שנת ש', בחור חשוב החבר יצחק בר' משה קאנצינעלינ-בויגען. ושמו גם המקום והזמן, יורו לשער כי הר' משה היה אחי המר"ם פדווא ז"ל.

דורות הראשונים במאה הראשונה והשניה

לאלף הששי

משפחת לוריא

הרב הגאון ר' יחיאל לוריא הרב הראשון בבריסק. אחי הגאון ר' יוחנן לוריא בני הרב הגאון ר' אהרון לוריא, מוזכר בתשובת מהר"י ברונא סימן רנ"ח. ובתשובת מהר"ם מינץ סימן ט"ז, כ"ג, כ"ד.

(עיר תהלה, דף 20, ודף 164, דור דו"ד ח"ה 257-266).

עיין במ"ע המגיד שנה ראשונה, נומער 44-45 בהצופה.

בספר המקנה כ"י בהספריה באקספארד נומער 2240, נמצא השתלשלות יחוסו של הג' מו"ה ר' יוחנן לוריא הנ"ל כזה:

„אני יוחנן לוריא בן כבוד מוה"ר אהרן, בן מו"ה נתנאל, בן „מו"ה יחיאל, בן מו"ה שמשון מערפורט, בן הרבנית מרת מרים, „בתו של הגאון מו"ה שלמה שאפירא, ואחותו של מו"ה פרץ מקום-„טאנץ, ומאבותיו לא פסקה תורה עד רש"י ז"ל, שהיה דור ל"ג „לר' יוחנן הסנדלר, דור רביעי לרבן גמליאל הזקן, מזרע שפטיא, „בן אביטל אשת דוד מלך ישראל חי וקיים, כתובות ס"ב ע"ב".

הגאון ר' יחיאל לוריא הנ"ל נפטר בשנת ר"ל, 1470. ומ"כ בבריסק. עיין גם בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט, ובדפוס פיורדא מעבר לדף, בא מארץ עלזאס לפלוניא.

להרה"ג ר' יחיאל לוריא, אבד"ק בריסק הנ"ל, נולדו בן אחד ושתי בנות, ואלו הם:

1) אברהם לוריא מ"מ אביו לאב"ד בבריסק.

2) דינה מלכה אשת ר' אברהם שרענציל.

3) אשת הגאון ר' יצחק קאצנעלנבויגין, גדול בתורה. ונמצא בפוסקים מפי אחרים בשם הרב מהר"י שם ושארית להג' ר' יוסף כ"ץ, דף 64-70, דעת לנבונים מה"ר משה יעקב שווערדשארף מונקאטש תרנ"ט אות י"ג.

גזע תרשישים מהנ"ל לעמבערג תרס"ח צד ח', וי"ד, המכריע לובלין תרנ"ז, בהקדמה, ענף עץ אבות, 32, אות קי"א.

נין ונכד לרבנו יהודא מפאריז.
בן ר׳ יום טוב.
בן ר׳ יהודא בר׳ נתן (ריב״ן).
חתן ר׳ שלמה יצחקי (רש״י).
בן הג׳ מו״ה יצחק.
בן הג׳ מו״ה שלמה.
נכד הגאון ר׳ אליקים.
בן הג׳ ר׳ אהרן הרופא.
בן הג׳ ר׳ אתדהם (אברהם).
בן הגאון ר׳ יוסי בקונסטאנטינא.
נין ונכד הגאון ר׳ — — —
בן ר׳ מניומי גאון.
בן הר׳ יוחנן.
בן אביי.
בן אלעזר.
בן ינאי.
בן ר׳ יוסי, מחבר ספר לולאות השיר.
בן נחמן.
נכד יוחנן אל . . .
בן אליקים.
בן יהושיע.
בן ר׳ יוחנן הסנדלר.
דור רביעי לר׳ גמליאל הזקן.
בן ר׳ שמעון הנשיא.
בן הלל הזקן.
מבני שפטיא.
בן דוד מלך ישראל חי וקים.

נעתק מספר גדולת שאול דף א׳, וספר אבות עטרה לבנים דף קי״ד, שנדפס מחדש ע״י הרב אריה ליב ליפשיץ, ווארשא תרפ״ז.

השתלשלות צור מחצבת משפחת קאצנעלנבויגין
למעלה בקודש מדור דור חטר מגזע
דוד בן ישי מלך ישראל.

אבי המנוח החסיד המופלג חיים שלמה קצנעלנבויגין ז"ל לובלין
בן המנוח החסיד המופלג נתן נטע ז"ל מ"כ ירושלים.
בן המנוח המופלג עקיבא ז"ל.
בן המנוח הרב ר' נתן נטע ז"ל.
בן המנוח הרב ההריף ר' מאיר ז"ל.
בן המנוח הרב מו"ה נפתלי הירש ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק מערטיגאל והגלילות ודק"ק היידלבערג ומדינת סאפליץ.
בן המנוח הרב מו"ה משה אבד"ק ור"מ דמדינת אנשבאד.
בן הרב מו"ה שאול אבד"ק פינטשוב.
בן המנוח מו"ה משה, אבד"ק חעלמא.
בן המנוח הרב מו"ה מאיר, אבד"ק בריסק דליטא.
בן המנוח הרב השר מו"ה שאול וואהל קאצנעלנבויגין.
בן המנוח הרב מו"ה שמואל יודא, אבד"ק פדווא, בעל ספר י"ב דרשות.
בן המנוה הג' הרב מאיר, אבד"ק פדווא, מחבר שו"ת מהר"ם פדווא, נולד ערך שנת רמ"א נפטר י' שבט שכ"ה.
בן המנוח הרב ר' יצחק קאטצענעלבוגן.
חתן הרב הג' ר' יחיאל לוריא, אבד"ק בריסק.
בן המנוח הרב הג' מו"ה אהרן לוריא, אבד"ק היילברון לאנדא ומדינת עלזאס.
בן המנוח הג' ר' נתנאל לוריא, אבד"ק אנטיכו.
בן המנוח הג' ר' יחיאל לוריא, אבד"ק ערפורט.
בן המנוח הג' ר' שמשון לוריא מווירמייזא וערפורט.
חתן המנוח הר' הג' ר' שלמה שאפירא, אבד"ק היילברון.
בן הג' מו"ה שמואל שפירא.
חתן הג' מו"ה מתתיהו טריבש, אבד"ק פאריז, רב הכולל דמדינת צרפת.
בן הרב הג' ר' יוסף טריבש, אבד"ק מרסיליא.
בן הג' ר' יוחנן אשכנזי.

כמו משפחת סעמועל בלונדון, משפחות קאטץ, באגען, קעין, עללענבויגין, בפה, אך ברגש כבוד והוד יתיחסו על שם משפחת אבותיהם ובגאה וגאון יתפארו בזרע קודש מחצבתם, גם אלה ימצאו בזה נחל קדומים מעין טהור אשר מימיו הקדושים יזולו ויפכו על שרשי עצי רעננים עושי פרי למיניהם, וענפיהם ישתרגו ויתפרצו ברוב דליותיהם על ארץ רבה, ובצל בדיהם יחסו ויתלוננו, ויהללו את מעשה ידי, וגם את נפשי יברכו.

המחבר.

האמן לא אביתי, בעד אגורת כסף עקרות יפקדו לא בספרתי, גשם ושלג במחיר יביאו לא באמונתי, על המפתן לא פסחתי, לא הקרבתי מנחתי, לכל נין ונכד ושאר לא השתחויתי, פיהם עלי הרחיבו אתי תלין משוגתי, שחקו עלי בוערים יצפו להותי, יסובו עלי רבים יגעתי באנחתי, מחוץ תשכל חרב וערפל התולתי, אז אמרתי עת לעקור דירתי, לעזוב את ארץ ילדותי, כל עוד בי נשמתי, ואת רגלי נשאתי ואל ארץ הברוכה באתי, חופש ודרור לנפשי מצאתי, לעבוד ולמשא את שכמי נטיתי, להביא טרף לביתי, וד׳ היה בעזרתי, לכלכל ולשכלל את מעונתי, לראות בנים ובני בנים לאשרי ולשמחתי.

אך את דברי אבי זקני ז״ל לא שכחתי, אשר נטע בלבי תפארת משפחתי, את שלשלת היחס עמדי לקחתי, ועל דורות עולמים עיני פקחתי, לדעת מוצאם ומובאם דרשתי וחקרתי, שמם וזכרם עטרת תפארתי, צור המהר״ם פדווא ממנו חצבתי, ומקבת בור המהרש״ל נקרתי, ממרום הר קודש רש״י ז״ל גזע מולדתי, שנים אחדות בפרך עבדתי, ובספרים שונים בעיון רב חפשתי, ומגילות מגילות ערכתי וכתבתי, והיו לאחדים בעטי וקסתי, והיה לעד לכל משפחתי, כי לא לריק יגעתי, ולא לבהלה ילדתי.

ואחרי אשר מתה עלי אשתי, וכשמונה עשרה שנה בדד ישבתי, ולבדי ברוחי על קני רחפתי, וכתים בנו להם לכבודי ותפארתי, איש על מחנהו ועל דגלו כאשר התפללתי, כן ירבו וכן ישגו מאת ד׳ אותה שאלתי, המה ינחמוני שבטי ומשענתי, ולולא תורתך שעשועי אז בעניי אבדתי, והנה באה העת להוציא לפועל מחשבתי, אשר הריתי וילדתי, לפזר את אשר כנסתי, הגיון לבי ופרי עטי, לשם ולתהלה לכל משפחתי.

ואם אמנם הספר הזה מקטר ומוגש למשפחת בית אבותי נוחי עדן, אך גם יהיה לאור ונתיב לכל יוצאי ירך הגאונים הקדושים אשר שמם וזכרם נמצא בזה, כי רבים המה מיוצאי חלציהם אשר שגשגו והסתעפו ושלחו פארותיהם בכל נפוצות הגולה, מהם אשר עד היום ישאו נזר השם על ראשם והכנוי קאצנעלבויגין או וואהל ירושה קדושה להם ולבניהם אחריהם, ולא ימירו ולא יחליפו את שמם, וכבודם לאחר לא יתנו, אך גם ישנם רבים אשר החליפו שמותיהם, ורבים אשר קצרו אותו בעזבם ארץ מולדתם, להקל או לדמות את המובטא עם שפת הארץ אשר אחזו בה.

דברי המחבר בשיר וקול תודה ידבר

ברוך ד׳ שהחייני וקיימני, על הטוב והחסד אשר גמלני, מארץ מאפליה הוציאני, ממלכות יון הרשעה הצילני, ואל הארץ הזאת הביאני, מפריה האכלני, ומציף דבשה השביעני, לגדל בנים ובני בנים כאשר צוני, יראי ד׳ אנשי חיל, כשתולי זיתים סביב לשלחני, דעת להבין חופש ודרור חנני, מן הטועים הבדילני, מן המהרסים ומורדי אור הפרידני, מפורקי עול ופורצי גדר הפלני, ונקמתו בשנאיו הראני, לחובב ארצו ושפתו נתנני, לראות בשיבת ציון החייני, ובין הנוטעיב והבונים שמני, לתמכה ולסעדה בהוני ואוני.

ועתה ב״ה כאשר זקנתי ושבתי, ימי קדם נזכרתי, יום עמדי על דעתי סבית אבותי ז״ל נסחתי, ואל בית אבותי הזקנים ספחתי, בצלם חמדתי וישבתי, מפי אבי זקני ז״ל לקח קבלתי, שם מצאתי את אשר בקשתי, ספרי דקדוק מחקר ושיר אשר אהבתי, תורתם על לוח לבי חרתי, וכאפרכסת את אזני שמתי, ועל דברי קדשו עוז ותעצומות יספתי, על דברי חוזינו ונביאינו שקדתי, וכמעט בעל פה דבריהם חזרתי, גם לשון ושפת עמים למדתי, למודי הרמב״ם והראב״ע שמתי באמתחתי, ספרי ריב״ל וגם ווייזעל בחובי טמנתי, שירי הלוי וגבירול לראשי עטרתי, המה אורו עיני, ובאורם התחממתי, ודברי חז״ל על תלמי לבי נטעתי, גם לאור ההשכלה עיני פקחתי, על חקר והגיון לא נחתי ולא שקטתי, תוכם אכלתי וקליפתם זרקתי. עד לשנת השמונה עשרה הגעתי, ואז לחופה נכנסתי, ורחיים על צוארי עמסתי, גם שם על שלחן מלא דשן ישבתי, וגם אחרי כן עת במסחר ידי שלחתי, עתים לתורה קבעתי, חגי חדשי ושבתי, וכה אשב לאורך ימים אמרתי, אך שנאת הארץ ויושביה שאת לא יכולתי, חוקים לא יחיו בהם מאסתי, ומשפטים בל ידעום תעבתי, מלכיה ושריה תכלית שנאה שנאתי, שופטיהם ושוטריהם כעקרבים במצודתי, אנשי שחץ וחמס בכפיפתי, פרעות ושערוריות לחבורתי, לאויבים היו לי על אפי ועל חמתי, מגור מסביב ופחד במחוצתי.

גם בני עמי נחרו בי כי חטאתי, הערבים והעטלפים בסודם לא באתי, בחשכה יתהלכו כל סכל כל פתי, כי יש לאלהים עוזרים בארץ

התוכן

Record of the Kacenelenbogen Family

Reprinted by special permission of Robert Ripley

תמונת ארמון קאצנעלנבויגין באחוזת קאצנעלנבויגין
נבנה ע"י גראף קאצנעלנבויגין במאה הראשונה לאלף
הששי, העומד עד היום על נהר הרהיין באשכנז.

Printed by
MOINESTER PUBLISHING CO.
1569 East New York Ave.
Brooklyn, N. Y.

ספר

חבל הכסף

חבל הכסף. (קהלת י"ב)
זה שלשלת יוחסים. (מ"ר פ' י"ב)

זה ספר תולדות משפחת קאצנעלנבויגין
מיום הוסדה עד עתה

מלוקט ומקובץ מספרים שונים, ממגילות יוחסין בידי יחידי סגולה, ומסורות פא"פ אבות לבנים, איך השתרגו והסתעפו ובאו בברית החיתון והנשואין עם ראשי משפחות מיוחסות בישראל.

חבל הוגה בעיון נמרץ ומזוקק שבעתים
על ידי נכדם המתימר בכבודם
ומוקיר זכרם

יצחק מאיר בהמנוח החסיד המופלג חיים שלמה
קאצנעלנבויגין מלובלין ז"ל
מכונה מאיר עללענבויגין
חונה פה ברוקלין, נ. י.

שנת תרצ"ז לפ"ק

נדפס על ידי
מוינעשטער פאבלישינג קאמפ.
1569 איסט ניו יארס עוועניו
ברוקלין, נ. י.

תמונת המחבר

